

OP Ryhmän osavuosisikatsaus
1.1.–31.3.2018

OP Ryhmän osavuositarkastus 1.1.–31.3.2018: Tulos ennen veroja 239 miljoonaa euroa – koko vuoden tulos jää viime vuotta pienemmäksi

- Tulos ennen veroja oli 239 miljoonaa euroa (283).
- Asiakasliiketoiminnan tuotot olivat vahvassa kasvussa. Korkokate kasvoi 8 %, vakuutusKate 9 % ja nettopalkkiotuotot 3 %.
- Sijoitustoiminnan tuotot supistuivat 26 miljoonaa euroa. Supistumiseen vaikutti vuoden alussa voimaan astunut IFRS9-standardi.
- Panostukset kehittämiseen kasvattivat kuluja, jotka olivat 10 % suuremmat kuin vuotta aiemmin.
- Saamisten arvonalentumiset, 4 miljoonaa euroa (8), olivat hyvin matalat arvonalentumisten palautusten johdosta.
- CET1-vakavaraisuus oli 20,0 % eli edellisen vuoden lopun tasolla.
- Pankkitoiminnan** tulos ennen veroja kasvoi 184 miljoonaa euroon (163). Korkokate kasvoi 2 % ja nettopalkkiotuotot supistuivat 2 %. Kulut kasvoivat 5 %. Luottokanta kasvoi vuodessa 4,5 % ja talletukset 8,5 %.
- Vahinkovakuutuksen** tulos ennen veroja laski 38 miljoonaa euroon (49). Vakuutusmaksutuotot kasvoivat 2 % ja kulut 7 %.
- Varallisuudenhoidon** tulos ennen veroja kasvoi 47 miljoonaa euroon (34). Nettopalkkiotuotot olivat viime vuoden tasolla. Kulut supistuivat 2 % vuotta aiemmasta. Hallinnoitavat varat kasvoivat vuodessa 1 %.
- Muun toiminnan** tulos ennen veroja oli -31 miljoonaa euroa (38). Tulosta rasitti kehittämislähtöisten kulujen kasvu. Vertailukauden tuottoihin sisältyi merkittävä kertaluonteinen erä.
- OP Ryhmän uutena pääjohtajana aloitti 1.3.2018 oikeustieteen maisteri, MBA ja tekniikan tohtori Timo Ritakallio.
- OP Ryhmä heikensi 24.4.2018 tiedotteella tulostensa näkymiään vuodelle 2018: vuoden 2018 tuloksen ennen veroja arvioidaan muodostuvan pienemmäksi kuin vuoden 2017 tulos (aiemmin samantasoiseksi tai pienemmäksi). Muutoksesta kerrotaan tarkemmin kohdassa "Loppuvuoden näkymät".

Merkittäviä panostuksia toiminnan kehittämiseen

- Vuoden 2018 aikana OP investoi noin 400 miljoonaa euroa toimintansa kehittämiseen ja asiakaskokemuksen parantamiseen. Katsauskaudella pilotoitiin digitaalista asuntolainapalvelua, jossa asiakas voi saada asuntolainapäätöksen reaaliaikaisesti verkossa.
- Toukokuussa 2018 avataan Pohjola Terveystien viides sairaala Turkuun. Pohjola Terveystien on aloittanut oman lääkärikeskusverkoston rakentamisen. Ensimmäiset lääkärikeskukset avataan Poriin ja Lappeenrantaan vuoden 2018 aikana.
- Osuuspankkien omistaja-asiakkaiden määrä kasvoi katsauskaudella 15 000:lla yli 1,8 miljoonaa ja OP Ryhmän pankki- ja vakuutustoiminnan yhteisten asiakkaiden määrä 3 000:lla lähes 1,8 miljoonaa.
- Myönnetty uudet OP-bonukset kasvoivat 5 prosentilla 56 miljoonaa euroon (54).

OP Ryhmän avainlukuja

	1-3/2018	1-3/2017	Muutos, %	1-12/2017
Tulos ennen veroja, milj. €	239	283	-15,8	1 031
Pankkitoiminta	184	163	13,5	619
Vahinkovakuutus	38	49	-23,1	210
Varallisuudenhoito	47	34	40,0	247
Muu toiminta	-31	38		-45
Kertyneet uudet OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-56	-54	5,1	-220
	31.3.2018	31.3.2017	Muutos, %	31.12.2017
CET1-vakavaraisuus, %	20,0	18,8	1,2*	20,1
Omien varojen suhde omien varojen vähimmäismäärään (Rava), %**	147	142	6*	148
Taloudellisen pääomavaateen tuotto, %***	19,6	22,2	-2,6*	20,4
Oman pääoman tuotto (ROE), %	6,8	9,1	-2,2*	7,7
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,55	0,69	-0,1*	0,6
Järjestämättömät saamiset luotto- ja takauskannasta, %****	1,2	1,2	-0,1*	1,2
Omistaja-asiakkaat (1 000)	1 848	1 765	4,7	1 833

OP Ryhmä otti käyttöön 1.1.2018 alkaen IFRS 9 -standardin "Rahoitusinstrumentit". Tuloksen vertailulukuna on käytetty IAS 39 -standardin mukaisia vuoden 2017 vastaavien jaksojen lukuja. Tase- ja muiden poikkeileikkaustyyppisten erien vertailulukuna on käytetty IAS 39:n mukaista lukua vuoden 2017 lopun tilanteesta, ellei toisin mainita.

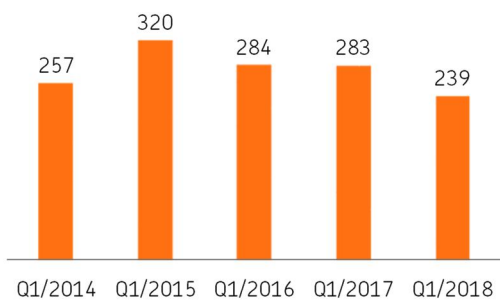
* Suhdeluvun muutos

** Rava-suhdeluku on laskettu vakuutusyhtiöiden osalta niiden vakavaraisuussäätelyyn sisältyvillä siirtymäsäännöillä.

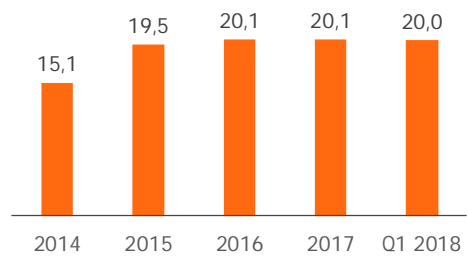
*** 12 kk liukuva

**** Järjestämättömällä saamisilla tarkoitetaan yli 90 päivää erääntyneitä saamisia, muita riskillisiksi luokiteltuja saamisia sekä tällaisiin saamisiin kohdistuvia asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuvia lainanhoitojoustoja.

Tulos ennen veroja, milj. €

Ydinvakavaraisuussuhde (CET1), %

Pääjohtaja Timo Ritakallion kommentit

OP Ryhmän ensimmäisen vuosineljänneksen tulos oli hyvällä tasolla, vaikka se supistuikin viime vuodesta erityisesti sijoitustoiminnan tuottojen pienenemisen sekä kulujen kasvun seurauksena. Alkuvuoden tuloskehityksessä erityisen positiivista oli asiakasliiketoimintamme tuottojen eli korkokatteen, vakuutuskatteen ja nettopalkkiotuottojen selvä kasvu viime vuoden ensimmäiseen vuosineljännekseen verrattuna. Kehittämisen ja uusien liiketoimintojen kulut nostivat kulujen kasvuun 10 prosenttiin. Tämänhetkisen arvion mukaan OP Ryhmän koko vuoden 2018 tuloksen ennakoidaan säilyvän hyvällä tasolla mutta jäävän viime vuoden lähes ennätystasosta tulosta pienemmäksi. Tarkensimme loppuvuoden tulostilannetta tämän mukaisesti 24.4.2018 antamallamme tiedotteella.

Alkuvuoden aikana liiketoimintamme kehittyi vakaasti. Erityisen ilahduttavaa oli kasvu yritysasiakasliiketoiminnassa: sekä yritysrahoitus että yritysasiakkaiden vahinkovakuutuksen maksutulo kasvoivat vahvasti. OP Ryhmän vakavaraisuus säilyi vahvana. Luottoriskit olivat maltillisella tasolla: vuoden kolmen ensimmäisen kuukauden nettomääräiset saamisten arvonalentumiset olivat vain 4 miljoonaa euroa.

Omistaja-asiakkaidemme saaman taloudellisen ja muun hyödyn kasvattaminen on strategiaamme ytimessä. Strategiamme mukainen liiketoiminnan uudistaminen eteni suunnitellusti. Teknologia-alustoja ja perusjärjestelmiä uudistamme niin korttiliiketoiminnassa, maksuliikkeessä, henkilöasiakasrahoituksessa kuin ajoneuvovakuuttamisessa. Samalla panostamme esimerkiksi analytiikan, tekoälyn, ääniohjauksen ja lohkoketjuteknologian hyödyntämiseen.

Asiakkaidemme tarpeet ja finanssialan toimintaympäristö elävät jatkuvassa muutoksessa, ja meidän tulee huolehtia kilpailukykyämme säilyttämisestä kaiken aikaa niin asiakaspalvelun laadun kuin hintakilpailukyyn osalta. Panostuksemme kasvun ja uudistumisen edellytyksiin ovat merkittäviä, mikä korostaa tarvetta kehittämisen tuottavuuden ja ketteryyden jatkuvaan parantamiseen. Kehittämispäätostemme pääpaino on kolmen liiketoiminta-alueemme kilpailukyyn vahvistamisessa – liiketoimintamme ydin on pidettävä jatkuvasti huippukunnossa. Lisäksi kehitämme näitä liiketoimintoja täydentäviä uusia palveluita vastaamaan asiakkaidemme tarpeisiin erityisesti terveyden ja hyvinvoinnin, asumisen, liikkumisen ja kaupankäynnin alueilla.

Alkuvuoden aikana pilotoimme digitaalista asuntolainapalvelua, jossa asiakas saa lainapäätöksen verkossa muutamassa minuutissa esimerkiksi asunonäytön aikana. Tämä on merkittävä askel koko asuntolainaprosessin uudistamisessa. Haluamme vastata asiakkaidemme odotuksiin yhä nopeammasta ja joustavammasta palvelusta.

Uudistuminen tehdään yhdessä, tiiviissä yhteistyössä asiakkaidemme ja henkilöstömme kanssa. Kun aloitin OP Ryhmän pääjohtajana maaliskuun alussa, kysyin henkilöstöltämme, mikä OP:ssa on erityisen hyvää ja missä on vielä parannettavaa. Selkeinä vahvuuksina esiin nousivat hyvät ja ammattitaitoiset työkaverit, lähiesimiestyö, brändi ja vahva

arvopohja, joka toteutuu arjessa. Näistä voimme olla ylpeitä, ja näistä haluamme pitää kiinni. Myös monenlaista kehitettävää toiminnastamme löytyy, ja näihin kehityskohteisiin tulemme paneutumaan tarmokkaasti tulevina kuukausina.

Suhdannekehitys on jatkunut myönteisenä alkuvuonna, ja talousnäkymät ovat edelleen suotuisat. Rahoitusmarkkinoilla epävarmuus on silti lisääntynyt. Huolta ovat aiheuttaneet niin Yhdysvaltain lisääntyvät inflaatiopaineet kuin kaupan esteiden mahdollinen kasvu. Euroalueella talous kasvaa hyvin, mutta muun muassa vahva euro himmentää näkymiä.

Suomen talous on jatkanut hyvässä vauhdissa, ja erityisesti työllisyyden kasvu on ilahduttanut. Kehitys on jatkumassa suotuisana loppuvuodenkin ajan. Kuitenkin huoli kasvun ennakkoarvioista hidastumisesta työvoimakapeikkojen vuoksi on noussut yhä selvemmin esille. Julkisen talouden kestävyys tullaan takaamaan lisääntyvät työllisyysasteita kohentavia toimia. Valtiontalous on hyötynyt suhdannenoususta, mutta puskuri seuraavaa taantumaa varten ei ole riittävällä tasolla. Tarvitsemmekin tässä ajassa yhteiskunnallisessa päätöksenteossamme erityistä pitkäjänteisyyttä ja vahvaa kykyä toteuttaa tarpeellisia rakenteellisia uudistuksia. Näin turvaamme parhaiten niin hyvinvointiyhteiskuntamme perustan kuin taloutemme kilpailukyyn yhä kovenevassa kansainvälisessä kilpailussa.

OP Ryhmän osavuositarkastus 1.1.–31.3.2018

Sisällysluettelo

Toimintaympäristö	5
Tulos ja tase.....	6
OP Ryhmän strategiset tavoitteet	7
Omistaja-asiakkaiden ja toimintaympäristön menestyksen edistäminen	7
Vakavaraisuus.....	9
Riskiasema	11
Segmenttien tulos.....	14
Pankkitoiminta.....	14
Vahinkovakuutus.....	16
Varallisuudenhoito.....	18
Muu toiminta	20
OP Ryhmän rakenteessa tapahtuneet muutokset.....	20
Henkilöstö ja palkitseminen.....	21
OP Osuuskunnan hallinto	21
Investoinnit ja palvelukehittäminen.....	21
Loppuvuoden näkymät	22
Tuloslaskelma	23
Laaja tuloslaskelma.....	23
Tase.....	24
Oman pääoman muutoslaskelma.....	25
Rahavirtalaskelma	26
Segmenttiraportointi.....	27
Liitetaulukot	29

Toimintaympäristö

Maailmantalouden kehitys jatkui hyvänä ensimmäisen vuosineljänneksen aikana. Talousluottamus laski silti hieman heilunnan lisääntyttä rahoitusmarkkinoilla. Euroalueella ennakkotiedot viittaavat talouden kasvaneen vuoden alussa mutta viime vuoden jälkipuolta vaisummin. Inflaatio säilyi edelleen maltillisena.

Euroopan keskuspankki leikkasi vuoden alussa arvopaperiostonsa 30 miljardiin euroon kuukaudessa. Ostot jatkuvat ainakin syyskuun loppuun saakka. EKP arvioi edelleen, että ohjaukorot säilyvät nykytasolla pidemmän aikaa ja vielä omaisuuserien ostojen päätyttyäkin.

Euribor-korot säilyivät ensimmäisellä vuosineljänneksellä lähes ennallaan. Pidemmät korot nousivat vuoden alussa vahvan taloustunnelman ja inflaatio-odotusten nousun vuoksi. Kauppapoliittisten huolien vahvistuttua pidemmät korot kääntyivät laskuun ja odotukset lyhyiden korkojen noususta lykkääntyivät.

Suomen talouden kehitys jatkui suotuisana vuoden alkukuukausina. Ennakkotietojen mukaan talous kasvoi hyvää vauhtia, mutta hieman viime vuotta hitaammin.

Taluskasvu on jatkunut laaja-alaisena. Työllisyys on kasvanut vahvasti, ja kuluttajien ja palvelualojen luottamus on kohentunut edelleen. Vienti jatkoi vuoden alussa hyvässä kasvussa, ja teollisuuden luottamus oli edelleen vahva, vaikka hiipuikin hieman. Asuntomarkkinoiden kehitys jatkui kohtalaisen myönteisenä. Asuntojen hinnat nousivat vähän lähinnä kasvukeskuksissa.

Taluskasvu jatkuu lähiaikoina myönteisenä koko euroalueella. Rahapolitiikan normalisointi etenee rauhallisesti. Lähiaikojen suurimmat riskit liittyvät kansainväliseen politiikkaan.

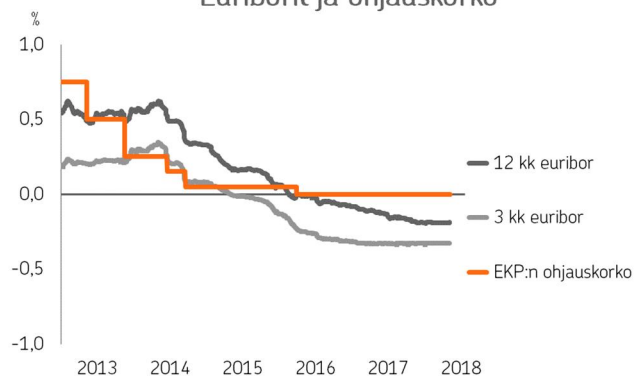
Kotitalouksien luottokanta kasvoi alkuvuonna maltillisesti. Yhteenlaskettu luottokanta kasvoi runsaat 2 prosenttia ja pelkkä asuntoluottokanta noin 2 prosenttia. Opintoluotot kasvoivat yli 20 prosenttia opintotukiudistuksen lisätessä luottojen kysyntää. Yritysluottokannan kasvu hidastui syndikoitujen luottojen vähenemisen seurauksena. Pankkibarometrin mukaan kotitalous- ja yritysluottojen kysynnän odotetaan vahvistuvan.

Talletusten määrä kasvoi alkuvuonna lähes 5 prosentin vuosivauhtia. Yritystalletukset kasvoivat hieman nopeammin kuin kotitaloustalletukset.

Suomeen rekisteröityjen sijoitusrahastojen arvo supistui vuoden 2018 ensimmäisellä neljänneksellä 1,6 prosenttia 114,4 miljardiin euroon. Nettomerkinnot olivat 434 miljoonaa euroa, mutta sijoitusmarkkinoiden levottomuudesta seurannut 2,3 miljardin euron negatiivinen arvomuutos painoi sijoitusrahastojen kokonaisuutensa miinukselle.

Hyvä taloudellinen vire tuki edelleen vakuutusala, mutta kireänä jatkunut hintakilpailu kaikissa asiakasryhmissä hidasti koko toimialan maksutulon kehitystä.

Euriborit ja ohjaukorko

Lähde: Suomen Pankki

BKT

määrän muutos edellisestä vuodesta

Lähteet: Eurostat, Tilastokeskus

Investoinnit Suomessa

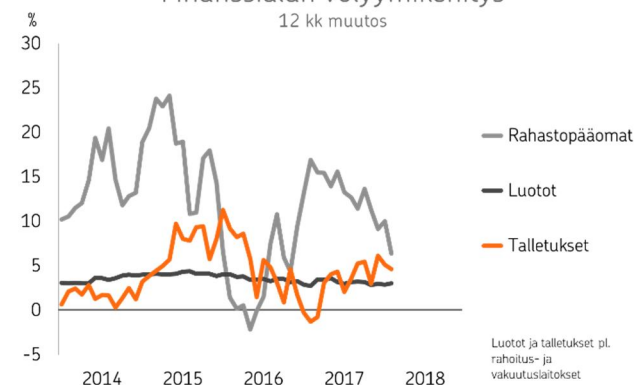
määrän muutos edellisestä vuodesta

Lähde: Tilastokeskus

Finanssialan volyymikehitys

12 kk muutos

Lähteet: Suomen Pankki, Suomen Sijoitus tutkimus Oy

Tulos ja tase

Tulosanalyysi, milj. €	1–3/2018	1–3/2017*	Muutos, %	10–12/2017*	Muutos, %	1–12/2017*
Tulos ennen veroja	239	283	-15,8	192	24,0	1 031
Pankkitoiminta	184	163	13,5	141	30,7	619
Vahinkovakuutus	38	49	-23,1	73	-48,2	210
Varallisuudenhoito	47	34	40,0	56	-15,8	247
Muu toiminta	-31	38		-77		-45
Tuotot						
Korkokate	282	260	8,2	281	0,4	1 102
VakuutusKate	127	117	9,2	137	-7,0	478
Nettopalkkiotuotot	232	226	2,7	242	-4,3	879
Sijoitustoiminnan nettotuotot	79	124	-36,1	104	-23,5	522
Liiketoiminnan muut tuotot	12	31	-60,6	8	44,8	83
Tuotot yhteensä	732	757	-3,3	772	-5,1	3 063
Kulut						
Henkilöstökulut	204	202	1,1	193	5,3	758
Poistot ja arvonalentumiset	66	42	54,8	88	-25,1	246
Liiketoiminnan muut kulut	187	171	9,0	222	-16,0	764
Kulut yhteensä	456	415	9,8	503	-9,4	1 768
Saamisten arvonalentumiset	-4	-8	-51,2	-20	-80,7	-48
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	19					
Kertyneet uudet OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-56	-54	5,1	-56	0,3	-220

* Vuoden 2017 vertailulukuja on muutettu liitetaulukoissa kuvatulla tavalla IFRS 15:n voimaantulon ja luottojen toimituspalkkioiden jaksotuskäytännön muutoksen seurauksena.

Taseen avainlukuja, milj. €	31.3.2018	31.12.2017	Muutos, %
Saamiset asiakkailta	83 080	82 193	1,1
Sijoitusomaisuus	23 401	23 324	0,3
Velat asiakkaille	64 947	65 549	-0,9
Vakuutusvelka	10 050	9 950	1,0
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	27 704	26 841	3,2
Oma pääoma	11 060	11 084	-0,2
Tase yhteensä	136 931	137 205	-0,2

Tammi–maaliskuu

OP Ryhmän tulos ennen veroja oli 239 miljoonaa euroa (283). Tulos supistui vertailukauden tuloksesta 45 miljoonaa euroa. Tulosta pienensivät sijoitustoiminnan nettotuottojen ja liiketoiminnan muiden tuottojen supistuminen sekä kulujen kasvaminen. Asiakasliiketoiminnan tuotot eli korkokate, vakuutusgate ja nettopalkkiotuotot puolestaan kasvoivat vertailukaudesta.

Korkokate kasvoi 8,2 prosenttia 282 miljoonaan euroon. Pankkitoiminnan korkokate kasvoi 7 miljoonaa euroa ja Muu toiminta -segmentin 9 miljoonaa euroa. Vakuutusgate kasvoi 9,2 prosenttia 127 miljoonaan euroon yritysasiakkaiden kasvaneiden vakuutusmaksutuottojen tukemana. Vertailukaudella diskonttokoron lasku heikensi vakuutuskatetta 13 miljoonaa euroa. Nettopalkkiotuotot olivat 232 miljoonaa euroa eli 6 miljoonaa euroa suuremmat kuin vuotta aiemmin. Omaisuudenhoidon nettopalkkiotuotot kasvoivat 2 miljoonaa euroa, rahastojen nettotuottopalkkiot miljoonaa euroa ja maksuliikkeen nettopalkkiotuotot 2 miljoonaa euroa.

Sijoitustoiminnan nettotuotot supistuivat 36,1 prosenttia 79 miljoonaan euroon. Osaan vakuutusyhtiöiden oman pääoman ehtoista sijoituksista sovelletaan väliaikaista poikkeusmenettelyä (overlay approach), joka paransi katsauskauden tulosta 19 miljoonaa euroa. Nettomääräisesti sijoitustoiminnasta kirjatut tuotot supistuivat 26 miljoonaa euroa.

Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat nettotuotot (vertailukaudella myytävissä olevien varojen nettotuotot) supistuivat vertailukaudesta 71 miljoonaa euroa. Vuoden 2018 alussa otettiin käyttöön IFRS 9 -standardi, minkä johdosta käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavien sijoitusten määrä ja myyntivoitot vähenivät. Katsauskaudella myyntivoittoa kirjattiin 36 miljoonaa euroa (58). Käypään arvoon tuloslaskelman kautta kirjattavien sijoitusten määrä puolestaan kasvoi. Markkinamuutoksista johtuvat johdannaisten luotto- ja vastapuoliriskin arvonmuutokset supistuivat kaupankäynnin nettotuottoja yhteensä 8 miljoonaa euroa vertailukaudesta. Henkivakuutuksen vertailukautta pienemmät lyhytaikaiset korkotäydennykset paransivat sijoitustoiminnan nettotuottoja 29 miljoonaa euroa vertailukaudesta.

Liiketoiminnan muut tuotot supistuivat vertailukaudesta 19 miljoonaa euroa 12 miljoonaan euroon. Vertailukaudella arvonlisäverojen palautuksia aikaisemmilta vuosilta kirjattiin yhteensä 20 miljoonaa euroa liiketoiminnan muihin tuottoihin.

Kulut kasvoivat 9,8 prosenttia 456 miljoonaan euroon (415). Kulujen kasvun selittää pääosin nykyliiketoiminnan kehittämisen kulujen, uusien liiketoimintojen kulujen sekä poistojen ja arvonalentumisten kasvu. OP Ryhmän merkittävät panostukset palveluiden kehittämiseen kasvattivat kehittämisen kuluja 31,7 prosenttia. Suorat kehittämisen kulut olivat yhteensä 54 miljoonaa euroa (41). Uusien liiketoimintojen osuus kokonaiskulujen kasvusta oli 6 miljoonaa euroa. Suunnitelman mukaiset poistot kasvoivat 23,5 prosenttia 52 miljoonaan euroon. Poistojen kasvu oli valtaosin seurausta kehittämisspanostusten kasvusta. Arvonalentamispöistot kasvoivat vertailukaudesta 13 miljoonaa euroa.

Tulosta heikentäviä, eri tuloslaskelmaeriin kohdistuneita arvonalentumisia luotoista ja saamisista sekä sijoituksista kirjattiin yhteensä 8 miljoonaa euroa (17), josta 4 miljoonaa euroa (8) kirjattiin luotoista ja muista saamisista. Saamisten arvonalentumiset on laskettu vuonna 2018 IFRS 9 -standardin mukaisesti, joten ne eivät ole täysin vertailukelpoisia aiemman IAS 39 -standardin mukaisesti laskettujen kanssa. Järjestämättömät saamiset luotoista ja muista saamisista olivat matalalla 1,2 prosentin tasolla (1,2) luotto- ja takauskannasta.

OP Ryhmän katsauskauden tuloverot olivat 50 miljoonaa euroa (53). Efektiivinen verokanta oli 22,0 prosenttia (18,7).

OP Ryhmän oma pääoma oli 11,1 miljardia euroa (11,1). Omaa pääomaa kasvatti katsauskauden tulos. Omaan pääomaan sisältyi Tuotto-osuuksia 2,8 miljardia euroa (2,9), josta irtisanottujen Tuotto-osuuksien osuus oli 0,2 miljardia euroa (0,3). Tuotto-osuuksien tuottotavoite vuodelle 2018 on 3,25 prosenttia. Katsauskaudella kertyneen Tuotto-osuuksille maksettavan koron arvioidaan olevan yhteensä 23 miljoonaa euroa. Vuodelta 2017 korkoja maksetaan yhteensä 90 miljoonaa euroa kesäkuussa 2018. IFRS 9 -standardiin siirtymä 1.1.2018 supisti omaa pääomaa 57 miljoonaa euroa.

OP Ryhmän strategiset tavoitteet

OP Ryhmän strategiset tavoitteet	31.3.2018	31.12.2017	Tavoite 2019
Asiakaskokemus, NPS (-100–+100)			
Bränditaso	21	21,5	25
Kohtaamistaso	59	58	70, yli ajan 90
CET1-vakavaraisuus, %	20,0	20,1	22
Taloudellisen pääomavaateen tuotto, % (12 kk liukuva)	19,6	20,4	22
Nykyliiketoiminnan kulut (12 kk liukuva), milj. €	1 693	1 661	Kulut 2020 vuoden 2015 tasolla (1 500)
Omistaja-asiakkaat, miljoonaa	1,8	1,8	2,1 (2019)

Omistaja-asiakkaiden ja toimintaympäristön menestyksen edistäminen

OP Ryhmän perustehtävänä on luoda vahvan vakavaraisuutensa ja tehokkuutensa avulla kestävää taloudellista menestystä, turvallisuutta ja hyvinvointia omistaja-asiakkailleen ja toimintaympäristölle. OP Ryhmän toiminta perustuu osuustoiminnallisiin arvoihin, vahvaan vakavaraisuuteen, osaavaan riskienhallintaan ja asiakkaiden kunnioittamiseen. Ryhmän arvot ovat ihmisläheisyys, vastuullisuus ja yhdessä menestyminen.

Osuustoiminnallisena yrityksenä OP Ryhmän toimintaa ohjaa kaksoisrooli. Liiketoiminnallisessa roolissa ryhmä tarjoaa asiakkaille kilpailukyisiä tuotteita ja palveluita sekä huolehtii

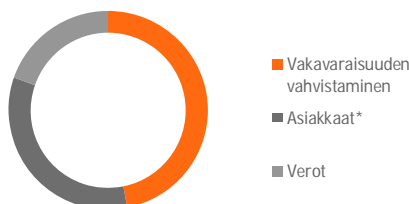

toimintansa kannattavuudesta ja vakavaraisuuden kehittämistä. Yhteisöllisessä roolissa OP edistää yhteisön pitkän tähtäimen menestystä ja hyvinvointia edustamalla positiivista muutosvoimaa toimintaympäristössä. Yhteisöllinen rooli merkitsee vaikuttavia tekoja yhteisön hyväksi niin paikallisesti kuin valtakunnallisesti – digitaalisesti ja fyysisesti.

Tuloksen käyttö

Perustaltaan osuustoiminnallisena toimijana OP Ryhmän tavoitteena ei ole voiton maksimointi omistajille vaan osuuskunnan omistaja-asiakkaiden tarvitsemien palvelujen tuottaminen mahdollisimman tehokkaasti. Yhteinen menestys käytetään omistaja-asiakkaiden hyväksi keskittämistuuna ja muina taloudellisina etuina sekä palvelukyvyyn ylläpitona ja kehittämisenä.

Arvio OP Ryhmän katsauskauden tuloksen käytöstä, joka vahvistetaan tilikauden päättymisen jälkeen:

*) Asiakkaat = asiakasbonukset, alennukset ja korot omistaja-asiakkaiden sijoituksille

OP:n perustehtävän menestyksekkäs toteuttaminen vaatii vahvaa vakavaraisuutta, jota edellyttävät myös kasvavat viranomaisvaatimukset. Liiketoiminnan tuloksesta valtaosa käytetään vakavaraisuuden kasvattamiseen. Se vaatii ryhmältä tehokkuutta ja tuloksetekokykyä myös jatkossa.

Merkittävä osa tuloksesta palautetaan omistaja-asiakkaille OP-bonuksina ja erilaisina etuina ja alennuksina. Osuustoiminnallisen yrityksen peruseriaatteen mukaisesti hyöty jaetaan sen mukaan, kuinka paljon kukin jäsen osuuskunnan palveluita käyttää. Etukokonaisuuden muodostavat suhteessa asioinnin määrään miltei kaikesta asioinnista kertyvät OP-bonukset sekä pankkipalveluista ja vahinkovakuuttamisen ja varallisuudenhoidon tuotteista annettavat edut ja alennukset. Lisäksi tiettyjä palvelukokonaisuuksia tarjotaan ainoastaan omistaja-asiakkaille. Omistaja-asiakkaille on myös mahdollisuus sijoittaa omaan osuuspankkiinsa Tuotto-osuuksien kautta. Tuotto-osuuksille maksetaan vuosittain korkoa pankkien voitonjakona.

Tuloksesta maksetuilla veroilla mitattuna OP Ryhmä on yksi Suomen suurimmista veronmaksajista. Maksamalla verot Suomeen OP on edistämässä koko Suomen menestystä.

Asiakkuudet ja asiakasedut

OP Ryhmän omistaja-asiakkaiden määrä kasvoi tammi-maaliskuussa 15 000:lla lähes 1,85 miljoonaan.

Osuuspankkien omistaja-asiakkaiden sijoitukset osuuspankkien Tuotto- ja jäsenosuuksiin olivat maaliskuun lopussa yhteensä 3,0 miljardia euroa (3,1).

Osuuspankkien omistaja-asiakkaiden pankki-, vahinkovakuutus- ja varallisuudenhoitoasioinnista kertyy OP-bonuksia. Asioinnin keskittämisestä omistaja-asiakkaille tammi-maaliskuussa kertyneiden uusien bonusten arvo oli yhteensä 56 miljoonaa euroa (54). Bonuksia käytettiin pankki- ja varallisuudenhoitopalveluihin yhteensä 30 miljoonaa euroa (30) ja vahinkovakuutuslaskujen vakuutusmaksuihin 28 miljoonaa euroa (27). OP-bonuksia käytettiin 580 000 vakuutuslaskuun (574 000), joista 81 500 laskua (74 000) maksettiin kokonaan bonuksilla.

Omistaja-asiakkaat hyöttyivät pankkitoiminnan päivittäispaketin alennetusta hinnasta 14 miljoonaa euroa (13) katsauskaudella. Omistaja-asiakkaille annettiin katsauskaudella 14 miljoonaa euroa (17) vahinkovakuutuksen keskittämisalennuksia. Lisäksi omistaja-asiakkaat ostivat, myivät ja vaihtoivat suurinta osaa rahastoista ilman erillisiä kuluja. Edun arvo oli katsauskaudella 1 miljoona euroa (2).

Katsauskaudella kertyneen Tuotto-osuuksille maksettavan koron arvioidaan olevan yhteensä 23 miljoonaa euroa (22). Tuotto-osuuksien tuottotavoite vuodelta 2018 on 3,25 prosentin korko (3,25).

Vastuullisuus

Yhteiskuntavastuu on tiivis osa OP Ryhmän liiketoimintaa ja strategiaa. Yhteiskuntavastuun toimenpiteissä ryhmä huomioi taloudellisen ja sosiaalisen vastuun sekä ympäristövastuun. OP Ryhmän tavoite yhteiskuntavastuussa on olla toimialan edelläkävijä Suomessa. OP on sitoutunut noudattamaan YK:n Global Compact -aloitteen kymmentä periaatetta ihmisoikeuksista, työelämän oikeuksista, ympäristöperiaatteista ja korruption torjunnasta. OP on noudattanut vuodesta 2009 lähtien YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteita.

Helmikuussa OP aloitti yhteistyössä LeaseGreenin kanssa taloyhtiöiden energiaremonttien tarjoamisen. Energiaremonteilla OP mahdollistaa asiakkaiden hiilijalanjäljen pienentämisen.

Monimuotoisuuden edistämiseksi OP:n tavoitteena on molempien sukupuolien osuus määrätellyissä johtajatehtävissä vähintään 40 %. Maaliskuun lopussa naisten osuus oli 23 prosenttia. Vuoden 2017 lopussa osuus oli 21 prosenttia.

OP on valtakunnallisen yhdeksäsluokkalaisille järjestettävän Taloustaitokilpailun pääyhteistyökumppani. Uudistetun kilpailun ensimmäinen vaihe toteutettiin peruskouluissa ympäri Suomen huhtikuun alussa, ja OP isännöi valtakunnallista loppukilpailua

Vallilassa 25.5.2018. Nuorten talouslukutaitojen edistäminen on tärkeä osa OP:n yhteiskuntavastuuta.

OP jatkaa vapaaehtoistyön välityspalvelu Hiiop100.fi:n ylläpitoa sekä vapaaehtoistyötä osana yhteiskuntavastuuohjelmaa myös vuonna 2018.

OP Ryhmä lahjoittaa Kesäduuni OP:n piikkiin -kampanjassaan yhdistyksille ympäri Suomen yli 500 000 euroa, joilla tarjotaan kesätyöpaikka 1200 nuorelle.

Monikanavaiset palvelut

Ryhmän monikanavainen palveluverkosto koostuu konttori-, verkko, mobiili- ja puhelinpalveluista. Henkilökohtaista asiakaspalvelua tarjotaan sekä konttoreissa että digitaalisesti. Ryhmän tavoitteena on tarjota toimialan paras monikanavainen asiakaskokemus luomalla jatkuvia ja merkityksellisiä kohtaamisia kaikissa kanavissa.

OP-mobiili oli maaliskuussa asiakkaiden päivittäisasiainin pääkanava lähes 19 miljoonalla käynnillä (15) yhden kuukauden aikana. Verkkopalveluiden käyntien määrä oli noin 9 miljoonaa (10). Pivo-mobiilisovelluksen käyntien määrä oli maaliskuussa yli 2,6 miljoonaa (2,0). Vuonna 2016 lanseeratussa OP-yritysmobiilissa oli maaliskuussa 440 000 käyntiä (62 000).

Joulukuussa 2017 lanseerattu vahvistusväline mobiilivain julkaistiin alkuvuoden 2018 aikana kaikille OP-mobiilin käyttäjille. Mobiilivain on osa OP-mobiilia, ja sen avulla voi vahvistaa tapahtumia OP-mobiilissa ilman avainlukulistaa.

Pivon kaverimaksun ja Siirto-maksun avulla asiakkaat voivat siirtää rahaa toiselle henkilölle maksun vastaanottajan puhelinnumeroa käyttäen. OP:n asiakkaita on rekisteröitynyt Siirto-maksun piiriin jo noin 386 000. Pivon maksunapilla tai OP Siirto -maksupainikkeella asiakkaat voivat maksaa verkkokaupoissa ostoksiaan ilman avainlukulistaa tai kortin tunnuslukua. Pivo ja Siirto ovat maksutapavaihtoehtona jo yli 4 000 verkkokaupassa.

Verkko- ja mobiilipalveluiden kasvusta huolimatta OP Ryhmällä on edelleen maan kattavin konttoriverkosto, johon kuuluu 402 toimipaikkaa (407) ympäri maata. Oman konttoriverkoston toimintaa tukee lisäksi laaja asiamies- ja kumppanuusverkosto, jonka merkitys on erityisen suuri vahinkovakuutusten myynnissä.

OP Ryhmä on laajasti läsnä yleisimmissä sosiaalisen median kanavissa, joissa sillä on yhteensä lähes 390 000 seuraajaa (370 000). Ryhmän valtakunnallisten some-tilien lisäksi monilla osuuspankeilla on omat Facebook-sivut, joilla ne jakavat paikalliselle asiakaskunnalle suunnattuja julkaisuja.

Terveys ja hyvinvointi

Pohjola Terveys Oy:n sairaalaverkoston muodostavat neljä Pohjola Terveiden sairaalaa Helsingissä, Tampereella, Oulussa ja Kuopiossa. Kaikki sairaalat tarjoavat kattavat perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelut, tutkimukset, leikkauspalvelut sekä kuntoutuksen. Sairaalaverkosto valmistuu toukokuussa 2018 avautuvan Turun Pohjola Terveiden myötä.

Tulevina vuosina Pohjola Terveiden verkostoa täydennetään valtakunnallisen lääkärikeskusverkoston rakentamisen kautta. Vuonna 2018 avataan ensimmäiset Pohjola Terveiden lääkärikeskukset Lappeenrantaan ja Poriin. Ne ovat täyden palvelun lääkärikeskuksia, joissa tarjotaan yleis- ja erikoislääkäreiden palveluita henkilö- ja työterveysasiakkaille.

Asiakkaat ovat olleet tyytyväisiä Pohjola Terveiden palveluun. Leikkausasiakkaiden antama NPS-luku oli tammi-maaliskuussa 97 (96).

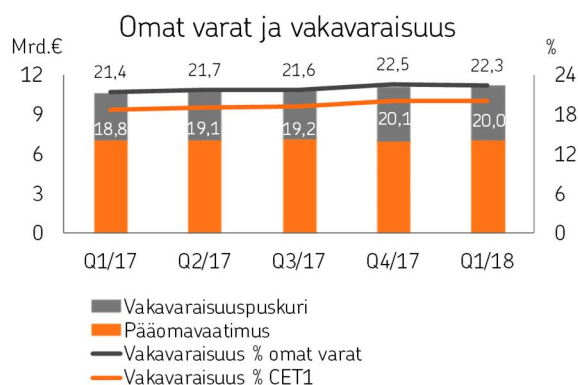
Vakavaraisuus

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus

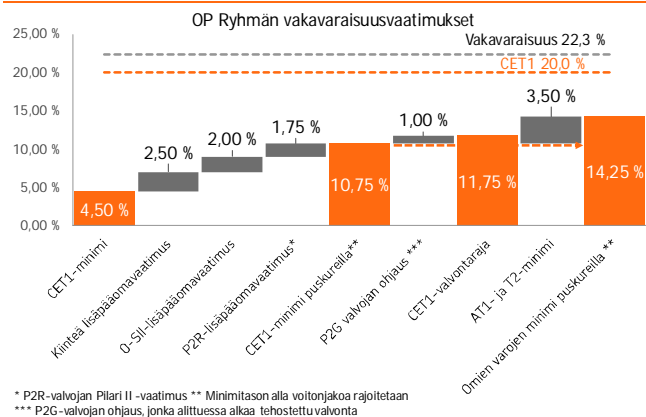
Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän (Rava) valvonnasta annetun lain mukaan lasketut OP Ryhmän omat varat ylittivät laissa määritellyn vähimmäismäärän 3,6 miljardilla eurolla (3,6). Pankkitoiminnan pääomavaatimus pysyi ennallaan 14,3 prosentissa riskipainotetuista eristä laskettuna. Ryhmän omien varojen määrä suhteessa vähimmäispääomavaatimukseen oli 147 prosenttia (148). Suhdeluku oli 162 prosenttia ilman EKP:n asettamia riskipainolattioita. Pankkitoiminnan lisäpääomavaatimusten ja vakuutusyhtiöiden lisäpääomavaatimusten seurauksena Rava-vakavaraisuuden minimitaso 100 prosenttia kuvaa tasoa, jonka puitteissa ryhmittymä voi toimia ilman puskurien alituksesta seuraavia viranomaisveloitteita.

Luottolaitosvakavaraisuus

OP Ryhmän CET1-vakavaraisuus oli 20,0 prosenttia (20,1). EKP:n asettamat riskipainolattiat laskivat vakavaraisuutta 2,1 prosenttiyksikköä. Kokonaisriskin kasvu ylitti ydinpääoman kasvun. Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden (IAS 19) laskennallisten oikaisujen vaikutus ryhmän CET1-vakavaraisuuteen oli noin -0,9 prosenttiyksikköä, eli hieman pienempi kuin vuoden 2017 lopussa.

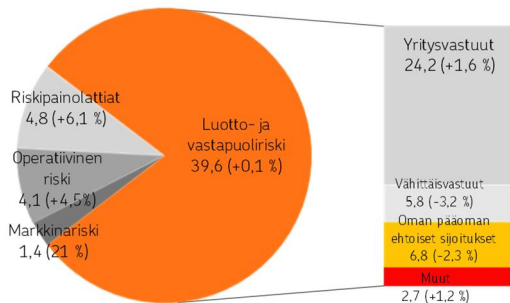
OP Ryhmän luottolaitostoiminnan vakavaraisuus on vahva suhteessa lakisäätöihin ja viranomaisen asettamiin vakavaraisuusvaatimuksiin. Lakisäätöinen minimi vakavaraisuussuhteelle on 8 prosenttia ja CET1-vakavaraisuudelle 4,5 prosenttia. Luottolaitoslain mukainen 2,5 prosentin kiinteä lisäpääomavaatimus, 2 prosentin O-SII-lisäpääomavaatimus ja EKP:n P2R-vaatimus nostavat käytännössä alarajan vakavaraisuussuhteelle 14,3 prosenttiin ja CET1-vakavaraisuudelle 10,8 prosenttiin.

Ryhmän luottolaitostoiminnan ydinpääoma oli 10 miljardia euroa (9,9). Ydinpääomaa kasvattivat pankkitoiminnan tulos ja Tuotto-osuuksien liikkeeseenlaskut. Tuotto-osuuksien määrä ydinpääomissa oli 2,8 miljardia euroa (2,8).

Kokonaisriski oli 50,0 miljardia euroa (49,2), eli 1,5 prosenttia suurempi kuin viime vuoden lopussa. EKP:n asettama vähittäisvastuiden riskipainoaraja oli 4,8 miljardia euroa, jota ilman kokonaisriski oli 45,2 miljardia euroa ja kasvu vuodenvaihteesta 1,1 prosenttia. Yritysvastuiden ja vähittäisvastuiden keskimääräiset riskipainot säilyivät vuodenvaihteen tasolla.

Kokonaisriski 31.3.2018
yhteensä 50,0 mrd.€
(muutos vuoden alusta 1,5 %)

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisäiset vakuutusyhtiösijoitukset käsitellään riskipainotettuina erinä EKP:n luvan mukaisesti. Oman pääoman ehtoihin sijoituksiin sisältyy ryhmän sisäisiä vakuutusyhtiöomistuksia riskipainotettuina erinä 6,5 miljardia euroa noin 280 prosentin riskipainolla.

Finanssivalvonta tekee makrovakauspäätöksen neljännesvuosittain. Finanssivalvonta päätti maaliskuussa 2018 edelleen olla asettamatta pankeille syklistyyttä vähentävää lisäpääomavaatimusta. Asuntolainoille tuli voimaan 15 prosentin riskipainoaraja vuoden 2018 alusta alkaen vähintään kahdeksi vuodeksi. Riskipainolattialla varaudutaan Finanssivalvonnan mukaan kasvaneeseen kotitalouksien velkaantuneisuuden aiheuttamaan järjestelmäriskiin. Riskipainoarajalla ei ole vaikutusta OP Ryhmän kokonaisriskiin EKP:n asettamat vähittäisvastuiden riskipainoarajat huomioiden. Ilman EKP:n riskipainoarajaa Finanssivalvonnan asuntoluottojen 15 prosentin riskipainoaraja heikentäisi CET1-vakavaraisuutta arviolta 1,2 prosenttiyksikköä.

Tulevassa EU-tason sääntelyssä on mukana velkaantumisasetta kuvaava vaatimus eli vähimmäisomavaraisuusaste (Leverage Ratio). OP Ryhmän pankkitoiminnan vähimmäisomavaraisuusaste on nykytulokintojen mukaan arviolta 7,9 prosenttia (7,9) katsauskauden lopun luvuilla laskettuna. Säännösluonnosten mukainen minimitaso on 3 prosenttia.

Järjestelmäriskipuskuri on lisätty luottolaitoslakiin. Finanssivalvonta voi lain mukaan asettaa järjestelmäriskipuskurin 0–5 prosenttiin. Puskuri vaikuttaisi OP Ryhmään vain, jos se ylittäisi OP Ryhmän O-SII-puskurin, joka on tällä hetkellä 2 prosenttia.

Vahinko- ja henkivakuutus

Vahinkovakuutuksen ja henkivakuutuksen omat varat laskivat osingonmaksujen seurauksena. Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuusaste vahvistui siitä huolimatta.

	Vahinkovakuutus		Henkivakuutus	
	31.3. 2018	31.12. 2017	31.3. 2018	31.12. 2017
Omat varat, milj. €*	929	902	1 305	1 317
Pääomavaade, milj. €*	677	666	637	674
Solvenssisuhde, %*	137	135	205	195
Solvenssisuhde, % (ilman siirtymäsäännöstä)	137	135	159	151

*siirtymäsäännökset huomioiden

EKP:n valvonta

OP Ryhmä on EKP:n valvonnassa. OP Ryhmä sai 2.2.2017 EKP:n päätöksen asettaa OP Ryhmän vähittäisvastuille riskipainolattiat 18 kuukauden määräajaksi. EKP:n asettamat relevantit vähittäisvastuiden riskipainoarajat ovat 15,4 prosenttia kiinteistövakuudellisille ja 32,7 prosenttia muille henkilöasiakkaiden vastuille. Riskipainoarajat ovat päätöksen mukaan voimassa vähintään vuoden 2018 kolmannelle vuosineljännekselle asti. Päätöksen taustalla olivat EKP:n havaitsemat puutteet OP Ryhmän vakavaraisuuden laskennassa käyttämän IRBA-menetelmän (Internal Ratings Based Approach) hallinnointi- ja validointiprosessissa, erityisesti validointien viivästyminen. Keskeisimmät puutteet on korjattu. Jäljellä olevien puutteiden korjaaminen etenee suunnitellusti.

EKP on asettanut OP Ryhmälle valvojan arviointiin (SREP) perustuvan pääomavaatimuksen. EKP:n asettama 1.1.2018 voimaan tullut lisäpääomavaatimus (P2R) oli 1,75 prosenttia. Lisäksi EKP on määrittänyt vakavaraisuusohjeistuksen (P2G), jonka määrä oli 1,0 prosenttia ja jonka rikkoutuminen ei vaikuttaisi esimerkiksi voitonjakoon. EKP asettamat pääomavaatimukset ovat samalla tasolla kuin viime vuonna.

Kriisinratkaisusta annetun lain mukaiset velat

Luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten kriisinratkaisua koskevan sääntelyn mukaan kriisinratkaisuviranomaisella on oikeus puuttua pankin liikkeeseen laskemien sijoitustuotteiden ehtoihin sijoittajan asemaan vaikuttavalla tavalla. OP Ryhmän kriisinratkaisuviranomainen on Brysselissä toimiva EU:n kriisinratkaisuneuvosto (Single Resolution Board).

Kriisintarkausviranomaisella on määrittämässä kriisintarkauslain mukaisten velkojen (MREL) minimimäärää OP Ryhmän tasolla.

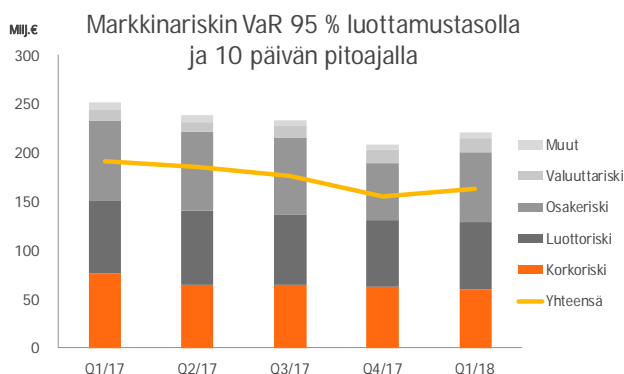
Riskiasema

OP Ryhmän riskiasema on säilynyt vakaana. Riskinotto- ja vahva ja turvaa ryhmän liiketoiminnan edellytykset.

Vahva riskinotto- ja maltillinen tavoiteriskitaso pitivät luottoriskiaseman vakaana.

OP Ryhmän rahoitus- ja maksuvalmius on hyvä. Rahoituksen saatavuus on säilynyt hyvänä. Katsauskauden aikana OP Ryhmä laski liikkeelle pitkäaikaisia joukkovelkakirjalainoja yhteensä 0,1 miljardin euron edestä. Talletusten osuus luottokannasta on säilynyt vakaana katsauskauden ajan.

OP Ryhmän markkinariskiasema oli katsauskaudella vakaa. Ryhmän markkinariskiä mittaava VaR-tunnusluku oli katsauskauden lopulla 163 miljoonaa euroa (156). VaR-tunnusluku sisältää vakuutusyhteisöjen kokonaistaseen, trading-toiminnan, likviditeettireservin ja sisäisen pankin korkoriskiposition.

Operatiivisten riskien arvioidaan olevan tavoitteen mukaisesti maltillisella tasolla. Toiminnan ja palveluiden kehittämisen nopeus asettaa kuitenkin lähivuosina riskienhallinnalle lisähaasteita.

Etusopohjaisten eläkejärjestelyiden riskit liittyvät korko- ja markkinariskien, eläkkeiden tuleviin korotuksiin sekä elinajanodotteen pitenemiseen. Eläkevelvoitteen diskonttauksessa käytettävän korkotason muutoksella on olennainen vaikutus eläkevelvoitteen määrään. Katsauskaudella muihin laajan tuloksen eriin kirjattu etusopohjaisten eläkejärjestelyiden nettovelan supistuminen paransi katsauskauden laajaa tulosta ennen veroja 15 miljoonaa euroa (16). Nettovelkaa supisti diskonttauskoron nousu.

Katsauskaudella compliance-toiminnan yksi keskeinen painopiste oli vuonna 2018 voimaantulleiden sääntelyvaatimusten mukaisuuden varmistaminen OP Ryhmässä.

OP Ryhmä on toimittanut vastauksensa Kilpailu- ja kuluttajavirastolta vuonna 2015 saatuun selvityspyyntöön. Viranomaiset selvittävät OP Ryhmän markkina-asemaa vähittäispankkipalveluissa ja vahinkovakuutus tuotteiden hinnoittelua. Asia on edelleen viranomais selvityksessä.

Pankkitoiminta

Pankkitoiminnan keskeiset riskit ovat asiakasliiketoiminnasta syntyvä luottoriski sekä markkinariski.

Pankkitoiminnan luottoriskiasema säilyi vakaana ja riskitasoltaan maltillisena. Ongelmasaamisten yhteismäärä oli 3,0 miljardia euroa (2,9), joista terveiden lainanhoitajien osuus oli 66,2 prosenttia (64,3). Ongelmasaamisten kasvu aiheutui lainanhoitajien käytön lisäyksestä ja osin myös luottoluokittelusteikon päivityksestä johtuvasta luottoluokkien heikentymisestä. Ongelmasaamisilla tarkoitetaan yli 90 päivää erääntyneitä saamia, muita riskillisiksi luokiteltuja saamia sekä saamia, joihin kohdistuu asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuva lainanhoitajien. Lainanhoitajien ovat asiakkaan aloitteesta sovittuja helpotuksia alkuperäiseen maksuohjelmaan, ja niillä pyritään auttamaan asiakasta selviytymään väliaikaisista maksuvaikeuksista. Osuuspankit pyrkivät toiminnallaan aktiivisesti löytämään ratkaisuja asiakkaiden väliaikaisten maksuvaikeuksien ylittämiseksi. Muista kuin asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuneita maksuohjelmamuutoksia ei luokitella ongelmasaamisiksi. Järjestämättömien saamisten määrä pysyi alhaisena ja oli 1,2 prosenttia (1,2) luotto- ja takauskannasta. Arvon alentumisten määrä oli 4 miljoonaa euroa (8).

Luotto- ja takauskannan jakauma

	31.3.2018	31.12.2017
Luotto- ja takauskanta, mrd. euroa	85,7	84,8
Henkilöasiakkaiden vastuut, mrd. euroa	50,2	50,0
luotto- ja takauskannasta, %	58,6	58,9
joista kahdessa parhaimmassa luottoluokassa, %	84,0	83,5
joista tyydyttävissä luottoluokissa, %	12,4	12,9
joista kahdessa heikoimmassa luottoluokassa, %	3,6	3,6
Yritys- ja asuntoyhteisö vastuut, mrd. euroa	32,9	32,6
luotto- ja takauskannasta, %	38,4	38,5
joista parhaimmissa luottoluokissa (IG), %	55,3	55,4
joista muissa luottoluokissa (pois lukien maksukyvyttömät), %	43,6	43,4
joista maksukyvyttömiksi luokitellut, %	1,2	1,2
maksukyvyttömiksi luokitellut, milj. euroa	535,7	554,3
Muut vastuut, mrd. euroa	2,5	2,2

Yhdenkään asiakkaan asiakasriski ei vähennyserien ja muiden luottoriskien vähentämistekniikoiden jälkeen ylittänyt kymmentä prosenttia omista varoista. Asiakasriskejä kattavat omat varat olivat 11,1 miljardia euroa (11,0).

Yritys- ja asuntoyhteisöväestöiden merkittävimmät toimialat	31.3.2018	31.12.2017**
Asuntojen vuokraus ja hallinta*, %	17,6	17,4
Muiden kiinteistöjen vuokraus ja hallinta, %	10,1	9,8
Energia, %	9,4	9,8
Muut toimialat, %	63,0	63,0
Yhteensä, %	100	100

*Asuntojen vuokraus ja hallinta -toimialan vastuista 93,6 prosenttia oli asuntoyhteisöjen vastuista ja 12,8 prosenttia oli julkisyhteisöjen takaamia.

**Luvut on oikaistu nykyisen seurannan mukaisiksi.

Pankkitoiminnan korkoriski mitattuna yhden prosenttiyksikön koronlaskun vaikutuksena 12 kuukauden korkokatteeseen oli maaliskuun lopussa -101 miljoonaa euroa.

OP Ryhmässä hallinnoitavien talletussuojan piiriin kuuluvien talletusten yhteismäärä katsauskauden lopussa oli 34,4 miljardia euroa (34,3). Talletussuojarahastosta korvataan enintään 100 000 euroa yhtä OP Ryhmän asiakasta kohden.

Vahinkovakuutus

Vahinkovakuutuksen keskeiset riskit ovat vahinkokehitykseen liittyvät vakuutustekniset riskit, vakuutusvelan katteena olevien sijoitusten markkinariskit, eläkeluotoisen vakuutusvelan edunsaajien eliniän odotteen ennakoitua nopeampi kasvu, vakuutusvelan arvostamisessa käytetty korkotaso sekä vakuutusvelan diskonttokoron ja markkinakorkojen välinen ero.

Eliniän odotteen kasvu yhdellä vuodella kasvattaisi eläkeluotoista vakuutusvelkaa 45 miljoonaa euroa. Vakuutusvelan arvostamisessa käytetyn korkotason laskeminen 0,1 prosenttiyksiköllä kasvattaisi vakuutusvelkaa 27 miljoonaa euroa.

Vahinkovakuutuksen vakuutusteknisissä riskeissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vahinkovakuutuksen merkittävin markkinariski on markkinakorkojen laskun vakuutusvelan arvoa ja pääomavaadetta nostava vaikutus.

Sijoitusten riskiasema oli katsauskaudella vakaa. Riskiä mittaava VaR-tunnusluku oli katsauskauden lopulla 51 miljoonaa euroa (52). Sijoitussalkun omaisuuslajijakaumassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu korkojohdannaisten lisäksi joukkovelkakirjalainoin. Salkun korko- ja luottoriski säilyi vakaana. Vakuutusvelan korkoriskin suojausastetta on nostettu merkittävästi.

Varallisuudenhoito

Varallisuudenhoidon keskeisimmät riskit ovat henkivakuutuksen sijoitusomaisuuden markkinariskit, vakuutusvelan arvostamisessa käytetty korkotaso sekä vakuutettujen eliniän odotteen ennakoitua nopeampi kasvu.

Eliniän odotteen kasvu yhdellä vuodella kasvattaisi vakuutusvelkaa 27 miljoonaa euroa. Vakuutusvelan arvostamisessa käytetyn korkotason laskeminen 0,1 prosenttiyksiköllä kasvattaisi vakuutusvelkaa 31 miljoonaa euroa.

Suomi-yhtiöstä siirtyneiden eriytettyjen vakuutuslaitosten sijoitus- ja asiakaskäyttämiskäytäntöjä on puskuroitu. Puskuri riittää kattamaan merkittävän negatiivisen sijoitusomaisuuden tuoton eriytettyille kannoille, minkä jälkeen OP Ryhmä kantaa kantojen riskit.

Henkivakuutuksen vakuutusteknisissä riskeissä asiakaskäyttämiskäytäntöjä on suojattu jälleenvakuutus sopimuksella, jonka johdosta asiakaskäyttämiskäytäntö on alempana kuin viime vuoden aikana.

Sijoitusten riskiasema oli katsauskaudella vakaa. Riskiä mittaava VaR-tunnusluku oli katsauskauden lopulla 58 miljoonaa euroa (61). Sijoitussalkun omaisuuslajijakaumassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu korkojohdannaisten lisäksi joukkovelkakirjalainoin. Salkun korko- ja luottoriski säilyi vakaana. Vakuutusvelan korkoriskin suojausastetta on nostettu merkittävästi.

Muu toiminta

Muun toiminnan keskeiset riskit ovat likviditeettireservin luotto- ja markkinariskit sekä likviditeettiriskit. Markkinariski on merkitykseltään suurin likviditeettireserviin sisältyvissä saamistodistuksissa.

Likviditeettireservin saamistodistusten markkina-arvoon suhteutettu markkinariski (VaR 95 %) pysyi vakaana katsauskaudella. Sijoitusten määrä laski hieman, eikä omaisuuslajijakaumassa tapahtunut merkittäviä muutoksia.

OP Ryhmä turvaa maksuvalmiutensa likviditeettireservillä, joka muodostuu pääasiassa talletuksista keskuspankkiin ja keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista saamisista. Likviditeettireservi riittää kattamaan lyhyen aikavälin rahoitustarpeen tiedossa olevien ja ennakoitujen maksuvirtojen sekä likviditeettistressiskenaariota osalta.

OP Ryhmän maksuvalmiutta ja likviditeettireservin riittävyyttä seurataan muun muassa maksuvalmiusvaatimusta mittaavalla LCR-suhdeluvulla. Sääntelyn mukaan LCR-suhdeluvun on oltava vähintään 100 prosenttia vuoden 2018 alusta alkaen. OP Ryhmän LCR-suhdeluku oli maaliskuun lopussa 140 prosenttia.

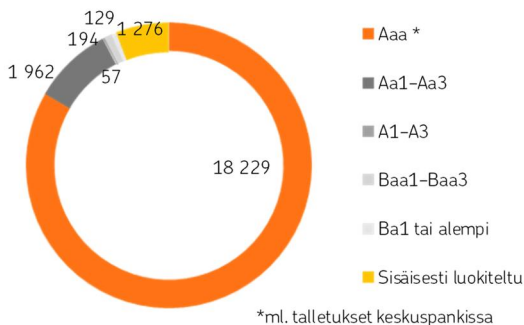
Likviditeettireservi

Mrd. €	31.3.2018	31.12.2017	Muutos, %
Talletukset keskuspankissa	11,5	12,8	-9,9
Vakuuskelpoiset saamistodistukset	8,6	9,1	-4,8
Yhteensä	20,2	21,9	-7,8
Ei-vakuuskelpoiset saamiset	1,7	1,5	14,2
Likviditeettireservi markkina-arvoin	21,8	23,3	-6,4
Vakuuden aliarvostus (Haircut)	-0,7	-0,7	1,4
Likviditeettireservi vakuusarvoin	21,2	22,7	-6,7

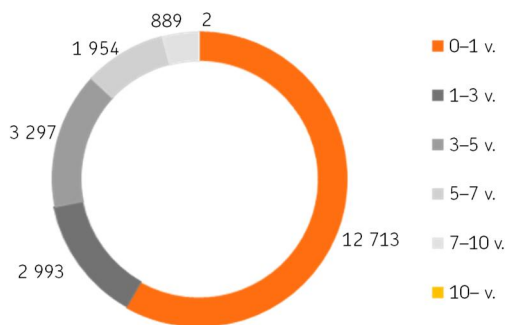

Likviditeettireservi sisältää hyvän luottoluokituksen omaavien valtioiden, kuntien, rahoituslaitosten ja yritysten liikkeeseen laskemia saamistodistuksia, arvopaperistettuja saamia ja vakuuskelpoisia luottoja.

Likviditeettireserviin luettavien rahoitusvarojen luottoluokitusjakauma 31.3.2018, milj.€

Likviditeettireserviin luettavien rahoitusvarojen maturiteettijakauma 31.3.2018, milj.€

Luottoluokitukset

Luokituslaitos	Lyhyt varain-hankinta	Näkymä	Pitkä varain-hankinta	Näkymä
Standard & Poor's	A-1+	Vakaa	AA-	Vakaa
Moody's	P-1	Vakaa	Aa3	Vakaa

OP Yrityspankki Oyj:llä on luottoluokitukset Standard & Poor's Credit Market Services Europe Limitedistä ja Moody's Investors Service Ltd:stä. OP Yrityspankin luottokelpoisuutta arvioidessaan luottoluokituslaitokset ottavat huomioon koko OP Ryhmän taloudellisen aseman.

Luottoluokitukset eivät muuttuneet katsauskaudella.

Segmenttien tulos

OP Ryhmän liiketoimintasegmentit ovat Pankkitoiminta, Vahinkovakuutus ja Varallisuudenhoito. Terveys- ja hyvinvointiliiketoiminta sisältyy Vahinkovakuutus-liiketoimintasegmenttiin. Liiketoimintasegmentteihin kuulumaton toiminta esitetään segmentissä "Muu toiminta". Segmenttiraportointi laaditaan noudattaen OP Ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteita.

Pankkitoiminta

- Tulos ennen veroja oli 184 miljoonaa euroa (163).
- Tuotot kasvoivat 6,7 prosenttia. Korkokate kasvoi 2,2 prosenttia vertailukaudesta, mutta nettopalkkiotuotot pienenivät 1,6 prosenttia. Kulut kasvoivat 4,7 prosenttia kehittämisen kulujen ja volyymikasvun johdosta.
- Luottokanta kasvoi vuodessa 4,5 prosenttia ja talletuskanta 8,5 prosenttia. Kasvu oli nopeinta yritysluotoissa sekä asuntoyhteisö- ja muissa luotoissa.
- Arvon alentumisten määrä oli 4 miljoonaa euroa (8). Järjestämättömät saamiset olivat 1,2 prosenttia (1,2) luotto- ja takauskannasta.
- Pankkitoiminnan merkittävimmät kehityspanostukset kohdistuivat rahoituksen ja maksamisen järjestelmien uudistamiseen.

Pankkitoiminnan avainlukuja

Milj. €	1–3/2018	1–3/2017	Muutos, %	1–12/2017
Korkokate	300	293	2,2	1 192
Nettopalkkiotuotot	150	153	-1,6	576
Sijoitustoiminnan nettotuotot	34	10		19
Muut tuotot	7	5	56,5	36
Tuotot yhteensä	492	461	6,7	1 823
Henkilöstökulut	90	96	-6,6	354
Poistot ja arvonalentumiset	10	10	-2,2	51
Liiketoiminnan muut kulut	158	140	13,1	565
Kulut yhteensä	259	247	4,7	970
Saamisten arvonalentumiset	-4	-8	-46,5	-47
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-44	-44	2,1	-187
Tulos ennen veroja	184	163	13,5	619
Kulu–tuotto–suhde, %	52,6	53,6		53,2
Milj. €				
Nostetut asuntoluotot	1 667	1 572	6,0	6 954
Nostetut yritysluotot	1 691	1 740	-2,8	7 389
Välitetyt asunto- ja kiinteistökaupat, kpl	2 682	3 062	-12,4	13 080
Mrd. €				
Luottokanta	31.3.2018	31.3.2017	Muutos, %	31.12.2017
Asuntoluotot	37,6	36,9	2,0	37,5
Yritysluotot	20,3	19,3	4,8	19,7
Asuntoyhteisöt ja muut luotot	25,2	23,3	8,1	25,0
Luottokanta yhteensä	83,1	79,5	4,5	82,2
Takauskanta	2,6	2,6	-1,9	2,6
Talletukset				
Käyttely- ja maksuliiketalletukset	41,5	37,1	11,8	40,1
Sijoitustalletukset	18,1	17,8	1,6	17,9
Talletukset yhteensä	59,6	54,9	8,5	58,0

Luottokanta kasvoi vuoden aikana 4,5 prosenttia 83,1 miljardiin euroon. Yritysluottokanta kasvoi 4,8 prosenttia ja asuntoluottokannan kasvu oli 2,0 prosenttia.

Talletuskanta kasvoi vuodessa 8,5 prosenttia 59,6 miljardiin euroon. Sijoitustalletusten määrä kasvoi hieman vertailukauteen verrattuna.

OP pilotoi katsauskaudella digitaalista asuntolainapalvelua, jossa osa Helsingin Seudun Osuuspankin, Pohjois-Savon Osuuspankin ja Keski-Suomen Osuuspankin asiakkaista voi saada asuntolainapäätöksen reaaliaikaisesti verkossa.

OP-Kiinteistökeskusten välittämien asunto- ja kiinteistökauppojen määrä pieneni 12,4 prosenttia vertailukaudesta.

Asiakkaiden kiinnostus asuntoluottojen ja asuntoyhteisöluottojen suojaamiseen korkojen nousulta kasvoi, ja korkosuojien tuotot kaksinkertaistuivat vertailukaudesta.

Pankkiasiakkaita oli maaliskuun lopussa yli 3,7 miljoonaa (3,7).

Pankkitoiminnan tulos

Pankkitoiminnan tulos ennen veroja oli 184 miljoonaa euroa (163) eli 13,5 prosenttia suurempi kuin vertailukaudesta. Tuotot kasvoivat 6,7 prosenttia ja kulut kasvoivat 4,7 prosenttia.

Tuottojen kasvun seurauksena kulu–tuotto-suhde vahvistui ja oli 52,6 prosenttia (53,6). Arvonalentumisten määrä oli matalalla tasolla eli 4 miljoonaa euroa (8). Järjestämättömät saamiset olivat 1,2 prosenttia (1,2) luotto- ja takauskannasta.

Korkokate kasvoi 2,2 prosenttia luottokannan kasvun ja varainhankintakustannusten laskun seurauksena 300 miljoonaan euroon (293).

Pankkitoiminnan nettopalkkiotuotot pienenivät 150 miljoonaan euroon (153).

Sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä kasvoivat 24 miljoonaa euroa. Sijoitustoiminnan nettotuottoja kasvatti 16 miljoonan euron myyntivoitto. Korkojen muutoksista ja muista markkinamuutoksista aiheutunut CVA-arvostus paransi tulosta 3 miljoonaa euroa (11).

Kulut kasvoivat 4,7 prosenttia 259 miljoonaan euroon (247). Henkilöstökulut pienenivät 6 miljoonaa euroa 90 miljoonaan euroon (96). Liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 13,1 prosenttia. ICT-kulujen kasvu oli 10,9 miljoonaa euroa. ICT-kuluja kasvattivat panostukset kehittämiseen sekä volyymien kasvu.

Vahinkovakuutus

- Tulos ennen veroja oli 38 miljoonaa euroa (49).
- Vakuutusmaksutuotot kasvoivat 2,4 prosenttia.
- Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 93,2 prosenttia (95,5) ja operatiivinen liikekulusuhde 21,1 prosenttia (19,7). Yhdistetty kulusuhde oli 94,7 prosenttia (97,0).
- Sijoitustoiminnan nettotuotot väliaikainen poikkeusmenettely huomioiden olivat 16 miljoonaa euroa (39). Sijoitustaseen nettotuotto käyvin arvoon oli -13 miljoonaa euroa (50).
- Kehityspanostukset kohdistuivat sähköisten palveluiden kehittämiseen ja aloitettuun perusjärjestelmä uudistukseen.

Vahinkovakuutuksen avainlukuja

Milj. €	1–3/2018	1–3/2017	Muutos, %	1-12/2017
Vakuutusmaksutuotot	358	350	2,4	1 432
Korvauskulut	228	238	-4,1	970
Muut kulut	0	1	-45,6	3
Vakuutuskate	130	111	16,5	459
Sijoitustoiminnan nettotuotot	2	39	-95,7	183
Muut nettotuotot	-4	-4	-9,3	-33
Tuotot yhteensä	127	146	-12,8	609
Henkilöstökulut	32	31	2,9	116
Poistot ja arvonalentumiset	12	11	7,1	50
Liiketoiminnan muut kulut	60	55	9,6	231
Kulut yhteensä	104	97	7,2	397
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-0	-0	2,4	-2
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	14	0		
Tulos ennen veroja	38	49	-23,1	210
Yhdistetty kulusuhde, %	94,7	97,0		97,6
Operatiivinen yhdistetty kulusuhde, %	93,2	95,5		96,1
Operatiivinen vahinkosuhde, %	72,1	75,8		75,8
Operatiivinen liikekulusuhde, %	21,1	19,7		20,3
Operatiivinen riskisuhde, %	65,6	69,9		69,3
Operatiivinen toimintakulusuhde, %	27,7	25,6		26,9
Solvenssisuhde, %*	137	154		135
Suurvahinkojen omalla vastuulla oleva korvausmeno	18	20		78
Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin kohdistuviin varauksiin (run off -tulos)	5	3		35

* siirtymäsäännökset huomioiden.

Yritysassiakkaiden ja Baltian vakuutusmaksutuotot kasvoivat. Henkilöasiakkaiden vakuutusmaksutuotot jäivät vertailukauden tasolle hintakilpailun vaikutuksesta. Piristynyt talouskehitys heijastui yritysasiakkaiden maksutuottojen kehitykseen.

Merkittävimmät kehityspanostukset kohdistuivat sähköisten asiointi- ja ostopalvelun kehittämiseen sekä aloitettuun perusjärjestelmien uudistamiseen. Verkko- ja mobiiliasioinnin kehittäminen niin vakuutus- kuin korvauspalvelussa on vahinkovakuutuksen keskeisiä painopisteitä.

Katsauskaudella uudistettiin moottoripyörävakuutus, jonka myynti alkoi huhtikuun alussa.

OP Ryhmä on ilmoittanut myyvänsä Baltiassa toimivan tytäryhtiönsä Seesam Insurance AS:n koko osakekannan Latvian ja Liettuan sivuliikkeineen Vienna Insurance Groupille (VIG). Yrityskaupan on tarkoitus toteutua vuoden 2018 aikana, mikäli kaupalle saadaan viranomaisten hyväksyntä ja kaupan edellytykset muutoin täyttyvät.

Pohjola Terveystoiminta laajenee, kun toukokuussa avataan viides sairaala Turkuun ja syksyllä lääkärikeskukset Lappeenrantaan ja Poriin.

Vahinkovakuutuksen tulos

Tulos ennen veroja oli 38 miljoonaa euroa (49). Vakuutuskauteen kasvoi 16,5 prosenttia 130 miljoonaan euroon. Sijoitustoiminnan nettotuotot väliaikainen poikkeusmenettely huomioiden olivat 16 miljoonaa euroa (39). Sijoitusten myyntivoitot olivat 3 miljoonaa euroa (24).

Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 93,2 prosenttia (95,5). Operatiiviset tunnusluvut vertailukaudella sisältävät diskonttokoron muutosten vaikutukset, mutta eivät sisällä poistoja yrityskauppojen yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä. Diskonttokoron lasku kasvatti vertailukauden korvauskuluja 13 miljoonaa euroa ja heikensi operatiivista yhdistettyä kulusuhdetta 3,6 prosenttiyksikköä.

Vakuutusmaksutuotot

Milj. €	1-3/2018	1-3/2017	Muutos, %
Henkilöasiakkaat	192	191	0,2
Yritysassiakkaat	151	144	5,1
Baltia	16	15	3,1
Yhteensä	358	350	2,4

Korvauskulut ilman diskonttokoron laskua kasvoivat 1,3 prosenttia. Uusista omaisuuden ja toiminnan suurvahingoista aiheutuva korvausmeno oli vertailukautta pienempi. Tammi-maaliskuussa kirjattiin 20 (19) uutta omaisuuden ja toiminnan suurvahinkoa, joiden omalla vastuulla oleva korvausmeno oli yhteensä 18 miljoonaa euroa (20). Tähän luokkaan kuuluvat yli 0,3 miljoonan euron vahingot. Lakisääteisten eläkkeiden korvausvastuun muutos oli vertailukautta suurempi. Tammi-maaliskuussa eläkkeiden korvausvastuun muutos oli 10 miljoonaa euroa (-5).

Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin ilman diskonttokoron muutoksen vaikutusta paransivat vakuutusteknistä katetta 5 miljoonaa euroa (3). Operatiivinen vahinkosuhte oli 72,1 prosenttia (75,8). Operatiivinen riskisuhte ilman korvausten välillisiä hoitokuluja oli 65,6 prosenttia (69,9).

Kulut kasvoivat 7,2 prosenttia ICT-kulujen kasvun sekä terveys- ja hyvinvointiliiketoiminnan laajentumisen johdosta ja olivat 7 miljoonaa euroa suuremmat kuin vertailukaudella. Operatiivinen liikekulusuhde oli 21,1 prosenttia (19,7). Operatiivinen toimintakulusuhde, joka sisältää myös korvausten välilliset hoitokulut, oli 27,7 prosenttia (25,6).

Operatiivinen vakuutustekninen kate ja yhdistetty kulusuhde (CR)

	1-3/2018		1-3/2017	
	Kate, milj. €	CR, %	Kate, milj. €	CR, %
Henkilöasiakkaat	19	90,0	26	86,3
Yritysassiakkaat	2	98,9	-11	107,5
Baltia	3	78,2	0	98,3
Yhteensä	24	93,2	16	95,5

Hintakilpailun kiristyminen rasitti henkilöasiakkaiden kannattavuutta. Baltiassa vahinkokehitys oli suotuisa.

Sijoitustoiminta

Vahinkovakuutuksen sijoitustaseen nettotuotto käyvin arvoin oli -13 miljoonaa euroa (50). Sijoitustaseen nettotuotto on laskettu vähentämällä koko sijoitusomaisuuden tuotoista markkinaehtoisien vakuutusvelan arvonmuutos.

Sijoituskannan jakauma

%	31.03.2018	31.12.2017
Joukkolainat ja korkorahastot	70,6	68,0
Vaihtoehtoiset sijoitukset	4,8	4,7
Osakkeet	9,2	8,5
Pääomasijoitukset	2,1	1,9
Kiinteistöt	8,4	8,3
Rahamarkkinat	4,9	8,5
Yhteensä	100	100

Vahinkovakuutustoiminnan sijoituskanta oli raportointikauden lopussa 3 836 miljoonaa euroa (3 903). Investointitasolle luokiteltujen sijoitusten osuus oli 95 prosenttia (95), ja 63 prosenttia (66) sijoituksista oli vähintään A- -luokitelluissa saamisissa. Katsauskauden lopussa korkosijoitusten modifioitu duraatio oli 4,6 (5,1).

Suorien joukkovelkakirjalainasijoitusten keskimääräinen tuotto oli eräpäivään instrumenttien hankintahinnalla laskettuna (running yield) 1,5 prosenttia (1,7). Tunnuksluvun laskentaa täsmennettiin vuonna 2018 ja vertailutieto oikaistiin takautuvasti.

Varallisuudenhoito

- Tulos ennen veroja oli 47 miljoonaa euroa (34).
- Nettopalkkiotuotot olivat vertailukauden tasolla.
- Henkivakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot väliaikainen poikkeusmenettely huomioiden olivat 22 miljoonaa euroa (6). Sijoitustaseen nettotuotto käyvin arvo oli -8 miljoonaa euroa (48).
- Hallinnoitavien varojen bruttomäärä kasvoi vuodessa 1,0 prosenttia 76,4 miljardiin euroon.
- Kehittämispäätökset kohdistuivat pääosin regulaatiohankkeiden käyttöönoton viimeistelyyn.

Varallisuudenhoidon avainlukuja

Milj. €	1–3/2018	1–3/2017	Muutos, %	1–12/2017
Nettopalkkiotuotot				
Rahastoista, omaisuudenhoidosta ja arvopapereista*	57	58	-2,0	276
Henkivakuutuksesta*	52	51	1,2	174
Kulut*	25	25	2,6	64
Nettopalkkiotuotot yhteensä	84	85	-1,4	385
Henkivakuutuksen riskiliikkeen nettotuotot	7	5	34,0	27
Henkivakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot	14	6		85
Muut tuotot	2	5	-71,1	10
Tuotot yhteensä	106	102	4,1	507
Henkilöstökulut	20	22	-8,5	75
Poistot ja arvonalentumiset	6	6	14,9	28
Liiketoiminnan muut kulut	33	34	-0,5	130
Kulut yhteensä	60	61	-2,0	233
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-7	-7	10,7	-28
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	9	0		
Tulos ennen veroja	47	34	40,0	247
Mrd. €	31.3.2018	31.3.2017	Muutos, %	31.12.2017
Hallinnoitavat varat (brutto)				
Sijoitusrahastot	24,2	23,7	2,3	24,6
Instituutioasiakkaat	23,6	24,8	-4,9	24,2
Private Banking	18,5	17,6	5,3	19,1
Sijoitussidonnaiset vakuutussäästöt	10,1	9,5	5,5	10,2
Hallinnoitavat varat (brutto) yhteensä	76,4	75,6	1,0	78,0
Milj. €	1–3/2018	1–3/2017	Muutos, %	1–12/2017
Nettomyynti				
Sijoittaja- ja säästäjäasiakkaat	86	166	-47,9	711
Private Banking -asiakkaat	52	151	-65,7	563
Instituutioasiakkaat	234	160	46,2	623
Nettomyynti yhteensä	372	477	-22,0	1 897

*Segmentin sisäisten erien eliminointeja on oikaistu vertailukaudelta 1–3/2017

Katsauskaudella hermostuneisuus sijoitusmarkkinoilla lisääntyi, kun huolet rahapolitiikan asteittaisesta kiristymisestä ja protektionististen toimien eskaloitumisesta kasvoivat. Kasvava epävarmuus heijastui negatiivisesti varallisuudenhoidon tuotteiden kysyntään. Nettomyynti oli 372 miljoonaa euroa (477). Hallinnoitavien varojen bruttomäärä kasvoi vuodessa 1,0 prosenttia 76,4 miljardiin euroon (78,0). Hallinnoitavat varat sisälsivät noin 13 miljardia euroa OP Ryhmään kuuluvien yritysten varoja.

EU:n sijoituspalveludirektiivi (MiFID II) tuli voimaan vuoden alusta. Uuden direktiivin tavoitteena on parantaa sijoittajansuojaa ja

lisätä läpinäkyvyyttä. MiFID II -sääntelyn käyttöönotto OPn sijoituspalveluihin sujui hyvin. OPn kanavissa asiakkaat saavat sijoitusneuvontaa entistäkin yksityiskohtaisemmin.

OP-Rahastojen osuudenomistajien määrä kasvoi katsauskaudella bruttona lähes 12 000:lla 758 000 osuudenomistajaan. OP-Rahastojen Morningstar-luokitus oli 2,9 (2,9).

Sijoittaja- ja säästäjäasiakkaiden kokonaismäärä pysyi ennallaan ja oli maaliskuun lopussa noin 785 000.

Katsauskaudella varallisuudenhoidon kehittämisspanokset kohdistuivat regulaatiohankkeiden implementoinnin viimeistelyyn

ja sähköisen myynnin ja asiointin kehittämiseen. Sähköisten sopimusten osuus oli 54 prosenttia (51) varallisuudenhoidon uusista sopimuksista. Sijoitusrahastotoimeksiantoista tehtiin 80 prosenttia (74) sähköisesti.

Varallisuudenhoidon tulos

Tulos ennen veroja kasvoi 47 miljoonaan euroon (34). Tulokasvu johtui korkotäydennysten ja kulujen pienentymisestä sekä riskiliikkeen paremmasta tuloksesta.

Nettopalkkiotuotot pienentyivät vertailukaudesta 1,4 prosenttia ja olivat 84 miljoonaa euroa (85). Nettopalkkiotuotot olivat 0,50 prosenttia hallinnoitavien varojen bruttomäärästä.

Henkivakuutuksen sijoitustaseen nettotuotto käyvin arvo oli -8 miljoonaa euroa (48). Sijoitustaseen nettotuotto on laskettu vähentämällä koko sijoitusomaisuuden tuotoista markkinaehtoisen vakuutusvelan arvomuutos. Sijoitustase ei sisällä Suomi-yhtiöstä siirtyneitä ns. eriytettyjä taseita.

Kulut pienentyivät vertailukaudesta 2,0 prosenttia ja olivat 60 miljoonaa euroa (61). Kulut olivat 0,28 prosenttia hallinnoitavien varojen bruttomäärästä.

Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu korkotäydennyksillä ja korkojohdannaisilla. Lyhytaikaiset korkotäydennykset pienenevät katsauskaudella 9 miljoonaa euroa, kun vertailukaudella ne kasvoivat 19 miljoonaa euroa. Vakuutusvelan kertyneet korkotäydennykset ilman eriytettyjä taseita olivat katsauskauden lopussa 373 miljoonaa euroa (405). Korkotäydennyksistä 78 miljoonaa euroa (87) oli lyhytaikaisia.

Henkivakuutuksen sijoitusomaisuus ilman sijoitussidonnaisen vakuutuksen katteena olevaa omaisuutta, vakuutusvelkaa suojaavia korkojohdannaisia sekä eriytettyjä taseita oli 3 709 miljoonaa euroa (3 830). Investointitasolle luokiteltujen sijoitusten osuus korkosalkusta oli 95 prosenttia (95). Katsauskauden lopussa korkosijoitusten modifioitu duraatio oli 4,6 (4,4). Suorien joukkovelkakirjalainasijoitusten (ilman eriytettyjä taseita) keskimääräinen tuotto oli eräpäivään instrumenttien hankintahinnalla laskettuna (running yield) 1,4 prosenttia (1,6). Tunnuksiluvun laskentaa täsmennettiin vuonna 2018 ja vertailutieto oikaistiin takautuvasti.

Sijoituskannan jakauma

%	31.3.2018	31.12.2017
Joukkolainat ja korkorahastot	71,9	69,5
Vaihtoehtoiset sijoitukset	10,0	9,3
Osakkeet ja osakerahastot	6,8	6,1
Kiinteistöt	6,8	6,9
Rahamarkkinat	4,5	8,2
Yhteensä	100	100

Henkivakuutuksen eriytettyjen taseiden sijoitustoiminnan tuotto

Suomi-yhtiöstä vuosina 2015 ja 2016 siirretyistä vakuutuskannoista muodostettiin kannanluovutusten yhteydessä eriytetty taseet, joilla on muusta henkivakuutustoiminnasta poikkeava voitonjakopolitiikka.

Yksilöllisen henkivakuutuskannan eriytetyn taseen sijoitusomaisuuden määrä ilman vakuutusvelkaa suojaavia korkojohdannaisia oli katsauskauden lopussa 864 miljoonaa euroa (891). Nettotuotto käyvin arvo oli -2 miljoonaa euroa (6). Nettotuotto on laskettu vähentämällä sijoitusomaisuuden tuotoista markkinaehtoisen vakuutusvelan arvomuutos.

Sijoituskannan jakauma: yksilöllisen henkivakuutuskannan eriytetty tase

%	31.3.2018	31.12.2017
Joukkolainat ja korkorahastot	76,6	78,5
Vaihtoehtoiset sijoitukset	9,9	9,4
Osakkeet ja osakerahastot	2,6	1,0
Kiinteistöt	6,9	6,6
Rahamarkkinat	4,0	4,4
Yhteensä	100	100

Yksilöllisen eläkevakuutuskannan eriytetyn taseen sijoitusomaisuuden määrä ilman vakuutusvelkaa suojaavia korkojohdannaisia oli katsauskauden lopussa 2 485 miljoonaa euroa (2 573). Nettotuotto käyvin arvo oli -9 miljoonaa euroa (13). Nettotuotto on laskettu vähentämällä sijoitusomaisuuden tuotoista markkinaehtoisen vakuutusvelan arvomuutos.

Sijoituskannan jakauma: yksilöllisen eläkevakuutuskannan eriytetty tase

%	31.3.2018	31.12.2017
Joukkolainat ja korkorahastot	75,9	75,8
Vaihtoehtoiset sijoitukset	11,8	12,3
Osakkeet ja osakerahastot	2,5	0,7
Kiinteistöt	7,6	7,4
Rahamarkkinat	2,2	3,8
Yhteensä	100	100

Muu toiminta

Muu toiminta -segmentin avainlukuja

Milj. €	1–3/2018	1–3/2017	Muutos, %	1–12/2017
Korkokate	-16	-25	-35,1	-75
Nettopalkkiotuotot	1	-10		-63
Sijoitustoiminnan nettotuotot	30	64	-53,8	238
Liiketoiminnan muut tuotot	165	166	-0,4	632
Tuotot yhteensä	179	194	-7,6	732
Henkilöstökulut	62	52	18,5	213
Poistot ja arvonalentumiset	37	16		118
Liiketoiminnan muut kulut	111	88	26,0	446
Kulut yhteensä	210	156	34,9	777
Saamisten arvonalentumiset	-0	-0		-0
Tulos ennen veroja	-31	38		-45

Muu toiminta -segmentin tulos

Muu toiminta -segmentin tulos ennen veroja oli -31 miljoonaa euroa (38). Tulosta heikensivät sijoitustoiminnan nettotuottojen supistuminen ja kulujen kasvaminen kasvaneiden kehittämispanostusten johdosta. Tuotot yhteensä supistuivat 7,6 prosenttia 179 miljoonaan euroon.

Muu toiminta -segmentin korkokate oli -16 miljoonaa euroa (-25). Sijoitustoiminnan nettotuotot supistuivat 53,8 prosenttia 30 miljoonaan euroon. Johdannaistoiminta kasvatti korkokatetta ja supisti sijoitustoiminnan nettotuottoihin sisältyviä kaupankäynnin nettotuottoja. OP Ryhmän kirjauskäytännön mukaisesti johdannaisinstrumenttien tuottoja sisältyy sekä korkokatteeseen että kaupankäynnin nettotuottoihin. Tuottojen jakautuminen näiden tuloslaskelmaerien kesken saattaa vaihdella merkittävästi riippuen positionhoidossa kulloinkin käytettävistä johdannaisinstrumenteista. Lisäksi sijoitustoiminnan nettotuottoja supisti sijoituskiinteistöjen negatiiviset käyvän arvon muutokset 5 miljoonaa euroa.

Liiketoiminnan muut tuotot, 165 miljoonaa euroa, olivat vertailukauden tasolla OP Ryhmän sisäisten veloitusten kasvusta huolimatta. Vertailukaudella Muu toiminta -segmentille kirjattiin kertaluonteisia arvonlisäverojen palautuksia aikaisemmilta vuosilta yhteensä 20 miljoonaa euroa.

Muu toiminta -segmentin kuluja kasvattivat panostukset palveluiden kehittämiseen ja arvonalentumispoistot. Kulut yhteensä kasvoivat 54 miljoonaa euroa 210 miljoonaan euroon. Henkilöstökulut kasvoivat 18,5 prosenttia 62 miljoonaan euroon. Liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 26,0 prosenttia 111 miljoonaan euroon. Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä kasvoivat 22 miljoonaa euroa 37 miljoonaan euroon. Arvonalentumispoistoja kirjattiin 14 miljoonaa euroa vertailukautta enemmän.

OP Ryhmän senior-ehtoisen tukkuvarainhankinnan, TLTRO-II-varainhankinnan sekä katettujen joukkovelkakirjalainojen keskimarginaali oli maaliskuussa 19 korkopistettä (19). TLTRO-II-rahoituksen käyttö sekä korkeampaan kustannustasoon tehdyn varainhankinnan erääntyminen madaltavat

tukkuvarainhankinnan kustannusta. Katetut joukkovelkakirjalainat raportoidaan osana Pankkitoiminta-segmenttiä.

OP Ryhmän rakenteessa tapahtuneet muutokset

OP Ryhmän osavuositarkastukseen yhdisteltiin katsauskauden lopussa yhteensä 157 osuuspankkia (167) ja OP Osuuskunta - konserni.

Katsauskaudella osuuspankkien lukumäärää pienensivät osuuspankkien fuusiot.

Leppävirran Osuuspankki ja Suonenjoen Osuuspankki sulautuivat Pohjois-Savon Osuuspankkiin. Sulautumisen täytäntöönpano rekisteröitiin 28.2.2018.

Auran Osuuspankki, Marttilan Osuuspankki, Pöytyän Osuuspankki ja Tarvasjoen Osuuspankki sulautuivat Paattisten Osuuspankkiin. Sulautumisen yhteydessä Paattisten Osuuspankin toim nimi muuttui Auranmaan Osuuspankiksi. Sulautumisen täytäntöönpano rekisteröitiin 31.3.2018.

Haukivuoren Osuuspankki, Heinäveden Osuuspankki, Hirvensalmen Osuuspankki ja Sulkavan Osuuspankki sulautuivat Suur-Savon Osuuspankkiin. Sulautumisen täytäntöönpano rekisteröitiin 31.3.2018.

Käylän Osuuspankki ja Kuusamon Osuuspankki ovat 23.2.2018 ja 26.2.2018 hyväksyneet sulautumissuunnitelman, jonka mukaan Käylän Osuuspankki sulautuu Kuusamon Osuuspankkiin. Sulautumisen täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintiajankohta on 31.8.2018.

OP Vakuutus Oy myy Baltiassa toimivan tytäryhtiönsä Seesam Insurance AS:n koko osakekannan Latvian ja Liettuan sivuliikkeineen Vienna Insurance Groupille (VIG). Kauppakirja osapuolten välillä allekirjoitettiin 18.12.2017. Yrityskaupan on tarkoitus toteutua vuoden 2018 aikana, mikäli kaupalle saadaan viranomaisten hyväksyntä ja kaupan edellytykset muutoin täyttyvät.

Payment Highway Oy ja Checkout Finland Oy ovat 5.4.2018 hyväksyneet sulautumissuunnitelman, jonka mukaan Payment Highway Oy sulautuu Checkout Finland Oy:hyn. Sulautumisen täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintiajankohta on 15.8.2018.

Henkilöstö ja palkitseminen

OP Ryhmän palveluksessa oli katsauskauden lopussa 12 310 henkilöä (12 269). Henkilöstöä oli keskimäärin 12 256 (12 212).

Katsauskauden aikana OP Ryhmän palveluksesta siirtyi eläkkeelle 56 henkilöä (77). Eläkkeelle siirtyneiden keski-ikä oli 61,8 vuotta (62,1).

Pääjohtaja Reijo Karhinen jäi johtajasopimuksensa mukaiselle eläkkeelle 31.1.2018. Reijo Karhinen toimi OP Ryhmän pääjohtajana vuodesta 2007 lähtien. OP Ryhmän keskusyhteisön hallintoneuvosto nimitti 20.9.2017 oikeustieteen maisteri, MBA ja tekniikan tohtori Timo Ritakallion OP Ryhmän uudeksi pääjohtajaksi. Timo Ritakallio siirtyi OP Ryhmään Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen toimitusjohtajan paikalta. Hän aloitti OP Ryhmässä 1.3.2018. Johtokunnan puheenjohtajan ja pääjohtajan tehtäviä hoiti 1.–28.2.2018 ryhmäpalveluiden johtaja Tony Vepsäläinen.

Johtokunnan jäsen Jouko Pölönen erosi OP Ryhmän keskusyhteisön johtokunnan jäsenyydestä 30.4.2018 siirtyäkseen Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen toimitusjohtajaksi. Jouko Pölönen vastasi vuodesta 2014 alkaen johtokunnan jäsenenä pankkiliiketoimintasegmentistä.

Johtokunnan jäsen Jari Himanen eroaa OP Ryhmän keskusyhteisön johtokunnan jäsenyydestä 6.5.2018 siirtyäkseen OP Suur-Savon toimitusjohtajaksi. Jari Himanen on ollut vuodesta 2014 lähtien OP:n johtokunnan jäsen ja vastannut ryhmäohjauksesta sekä asiakkuuksista.

OP Ryhmän muuttuva palkitseminen jakautuu lyhyen aikavälin yrityskohtaiseen palkitsemiseen sekä ryhmätasoiseen pitkän aikavälin palkitsemiseen. OP Ryhmän ryhmätasoinen pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmä muodostuu johdolle tarkoitettua kannustinjärjestelmästä sekä muulle henkilöstölle tarkoitettua henkilöstörahaa.

Vuosille 2017–19 on vahvistettu johdon pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmä. Lisäksi henkilöstölle suunnattu OP Ryhmän henkilöstörahaa palkitsemisjärjestelmä jatkuu vuoden ansaintajaksoin.

Kannustinjärjestelmiä laadittaessa on otettu huomioon finanssi- ja rahoitusalan palkitsemisjärjestelmiä koskeva sääntely. Palkitsemisjärjestelmä 2017–19 noudattelee edellisen kolmivuotisen ansaintajakson pääperiaatteita.

Pitkän aikavälin tavoitemittareiksi OP Osuuskunnan hallintoneuvosto on asettanut OP Ryhmän tuloksen ennen veroja, asiakaskokemuksen sekä digitaalisen asioinnin. Ryhmätasoiset tavoitteet ovat yhtenevät johdon kannustinjärjestelmässä ja OP Ryhmän henkilöstörahaa.

OP Osuuskunnan hallinto

OP Ryhmän keskusyhteisön (OP Osuuskunta) varsinainen osuuskunnan kokous pidettiin 20.3.2018.

Hallintoneuvostoon valittiin seuraavat erovuorossa olleet hallintoneuvoston jäsenet uudelleen kolmivuotiskaudeksi, joka päättyy vuonna 2021: toimitusjohtaja Kalle Arvio, toimitusjohtaja Anne Harju, professori Jarna Heinonen, agrologi Seppo Kietäväinen, toimitusjohtaja Olli Koivula, lehtori Jaakko Korkonen, KHT-tilintarkastaja Katja Kuosa-Kaartti, suunnittelija Jukka Kääriäinen, senior manager Anssi Mäkelä, hallintojohtaja Annukka Nikola, toimitusjohtaja Olli Näsi, toimitusjohtaja Olli Tarkkanen ja toimitusjohtaja Ari Väänänen.

Uusiksi hallintoneuvoston jäseniksi vuonna 2021 päättyväksi kolmivuotiskaudeksi valittiin toiminnanjohtaja Timo Alho, toimitusjohtaja Kyösti Myller, hankehallinnon asiantuntija, valmiuspäällikkö Yrjö Niskanen, strategia- ja asiakkuuspäällikkö Timo Metsä-Tokila, toimitusjohtaja Leo-Petteri Nevalainen, toimitusjohtaja Timo Suhonen, toimitusjohtaja Juha-Pekka Nieminen ja professori Markku Sotarauta.

Lisäksi hallintoneuvostoon valittiin uudelleen OP Ryhmän ulkopuolisenä jäsenenä johtaja Jaakko Kiander vuonna 2021 päättyväksi kolmivuotiskaudeksi

Hallintoneuvostossa on kaikkiaan 36 jäsentä.

Järjestäytymiskokouksessaan hallintoneuvosto valitsi hallintoneuvoston puheenjohtajiston. Puheenjohtajaksi valittiin uudelleen kansantaloustieteen professori Jaakko Pehkonen ja varapuheenjohtajiksi markkinoinnin lehtori Mervi Väisänen ja toimitusjohtaja Olli Tarkkanen.

Puheenjohtajiston rinnalla hallintoneuvoston viidellä valiokunnalla on keskeinen rooli hallintoneuvoston työskentelyssä. Hallintoneuvoston työvaliokunnan, palkitsemisvaliokunnan ja keskusyhteisökonsernin johdon nimitysvaliokunnan puheenjohtajana toimii hallintoneuvoston puheenjohtaja. Hallintoneuvoston tarkastusvaliokunnan puheenjohtajana toimii KTM Riitta Palomäki ja riskienhallintavalioikunnan puheenjohtajana hallituksen puheenjohtaja Arto Ylimartimo.

Keskusyhteisön osuuskunnan kokous 20.3.2018 hyväksyi osuuskunnan sääntömuutoksen. Sääntömuutoksella toteutettiin viranomais- ja sääntelyvaatimuksiin perustuvat muutokset hallintoneuvostoa ja sen valiokuntia sekä johtokuntaa koskeviin sääntökohtiin. Hallintoneuvoston jäsenistä vähintään neljän on oltava OP Ryhmän ulkopuolisia.

Tilintarkastajaksi tilikaudeksi 2018 valittiin varsinaisessa osuuskunnan kokouksessa tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab. KPMG Oy Ab:n nimeämänä päävastuullisena tilintarkastajana toimii KHT Raija-Leena Hankonen.

Investoinnit ja palvelukehittäminen

Keskusyhteisö tytäryhtiöineen vastaa OP Ryhmän palvelutoiminnan kehittämisestä. Palvelutoiminnan kehittämiseen liittyvistä kustannuksista merkittävä osa muodostuu ICT-investoinneista ja niihin liittyvistä määrittelyistä.

OP Ryhmän kehittämismenot olivat tammi–maaliskuussa 100 miljoonaa euroa (89). Niihin sisältyvät lisenssimaksut, ostetut palvelut, muut hankkeisiin liittyvät ulkoiset kustannukset sekä omaa työtä. Kehittämismenoista 46 miljoonaa euroa (49) on aktivoitu.

Yksityiskohtaisempaa tietoa ryhmän investoinneista sisältyy tämän osavuositarkastuksen liiketoimintasegmenttikohtaisiin osioihin.

Loppuvuoden näkymät

Euroalueen talouskasvun arvioidaan jatkuneen alkuvuonna edelleen, mutta hieman viime vuoden loppua hitaammin. Inflaatio säilyi edelleen maltillisena. Euroopan keskuspankin politiikka jatkui elvyttävänä, vaikka se leikkasikin arvopaperiostojen määrää. Myös Suomen talouskasvun arvioidaan kasvaneen alkuvuoden aikana hyvää vauhtia. Kasvu on ollut laaja-alaista. Työllisyys on vahvistunut, vienti on kasvanut ja luottamusindikaattorit ovat vahvalla tasolla. Talouskehityksen arvioidaan jatkuvan myös lähitulevaisuudessa myönteisenä euroalueella. Rahapolitiikan normalisointi etenee rauhallisesti ja lyhyiden markkinakorkojen nousun odotetaan olevan maltillista. Lähiaikojen suurimmat riskit liittyvät rahoitusmarkkinoiden epävarmuuden lisääntymiseen sekä poliittiseen ympäristöön. Pidemmällä aikavälillä riskinä on talouskasvun jääminen vaatimattomaksi, jos taloutta ei kyetä uudistamaan riittävästi väestön ikääntyessä ja digitalisaation edetessä.

Finanssialan toimintaympäristö on ollut kokonaisuudessaan varsin suotuisa. Matala markkinakorkotaso on hidastanut pankkien korkokatteiden kasvua ja heikentänyt vakuutusyhteisöjen korkosijoitusten tuottoja, mutta parantanut samalla myös asiakkaiden luotonhoitokykyä. Arvonalentumiset ovat matalalla tasolla. Finanssialan merkittävimmät strategiset riskit liittyvät tällä hetkellä asiakaskäyttäytymisen muuttumiseen, toimintaympäristön digitalisoitumiseen, perinteisen toimialan ulkopuolelta tulevaan kilpailuun ja monimutkaistuvaan sääntelyyn. Toimialamurros uhkaa tulevina vuosina hidastaa kasvua ja rapauttaa tuottokertymää. Finanssialaa kohtaa lähivuosina voimakas uudistumisen tarve. Toimintaympäristön muutokset korostavat pitkäjänteisen uudistumisen välttämättömyyttä sekä kannattavuuden ja vakavaraisuuden johtamisen merkitystä.

OP Ryhmän vuoden 2018 tuloksen ennen veroja arvioidaan muodostuvan pienemmäksi (aiemmin samantasoiseksi tai pienemmäksi) kuin vuoden 2017 tulos. Merkittävimmät tuloksen epävarmuustekijät liittyvät korko- ja sijoitusympäristön muutoksiin, markkinoiden kasvuvauhtiin, kilpailutilanteen muutoksiin sekä arvonalentumisiin. Vuoden 2018 alussa käyttöön otetun IFRS 9 -standardin arvioidaan lisäävän lyhyen aikavälin tulovolatiliteettiä ja vähentävän heti käyttöönottonsa jälkeen sijoitustoiminnan tuottoja.

Kaikki tässä osavuositarkastuksessa esitetyt ennusteet ja arviot perustuvat tämänhetkiseen näkemykseen talouden kehityksestä. Toteutuvat tulokset voivat olla merkittävästi erilaiset.

Tuloslaskelma

Milj. €	Liite	1–3/ 2018	1–3/ 2017
Korkokate	3	282	260
VakuutusKate	4	127	117
Nettopalkkiotuotot	5	232	226
Sijoitustoiminnan nettotuotot	6	79	124
Liiketoiminnan muut tuotot		12	31
Tuotot yhteensä		732	757
Henkilöstökulut		204	202
Poistot ja arvonalentumiset		66	42
Liiketoiminnan muut kulut		187	171
Kulut yhteensä		456	415
Saamisten arvonalentumiset	7	-4	-8
OP-bonukset omistaja-asiakkaille		-52	-51
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)		19	
Tulos ennen veroja		239	283
Tuloverot		53	53
Kauden tulos		186	230

Jakautuminen:

Omistajille		183	230
Määräysvallattomille omistajille		3	1
Kauden tulos		186	230

Laaja tuloslaskelma

Kauden tulos		186	230
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)		15	16
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Käyvän arvon rahaston muutos			
Käypään arvoon arvostamisesta		-52	-7
Rahavirran suojauksesta		-6	-10
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)		-19	
Muuntoerot		0	0
Tuloverot			
Eristä, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvista voitoista/(tappioista)		-3	-3
Eristä, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Käypään arvoon arvostamisesta		10	1
Rahavirran suojauksesta		1	2
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)		4	
Kauden laaja tulos		137	229

Laajan tuloksen jakautuminen:

Omistajille		134	215
Määräysvallattomille omistajille		3	13
Kauden laaja tulos		137	229

Tase

Milj. €	Lilite	31.3. 2018	31.12. 2017
Käteiset varat		11 670	12 937
Saamiset luottolaitoksilta		332	504
Johdannaissopimukset	10	3 294	3 412
Saamiset asiakkailta	12	83 080	82 193
Sijoitusomaisuus		23 401	23 324
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat		10 028	10 126
Aineettomat hyödykkeet		1 552	1 555
Aineelliset hyödykkeet		794	798
Muut varat		2 529	2 131
Verosaamiset		249	224
Varat yhteensä		136 931	137 205
Velat luottolaitoksille		4 584	5 157
Johdannaissopimukset		2 870	3 026
Velat asiakkaille		64 947	65 549
Vakuutusvelka	13	10 050	9 950
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	13	10 069	10 158
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	14	27 704	26 841
Varaukset ja muut velat		3 378	3 150
Verovelat		885	890
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 383	1 400
Velat yhteensä		125 871	126 122
Oma pääoma			
OP Ryhmän omistajien osuus			
Osuspääoma			
Jäsenosuudet		191	191
Tuotto-osuudet		2 829	2 906
Käyvän arvon rahasto	15	88	176
Muut rahastot		2 171	2 173
Kertyneet voittovarot		5 660	5 536
Määräysvallattomien omistajien osuus		122	101
Oma pääoma yhteensä		11 060	11 084
Velat ja oma pääoma yhteensä		136 931	137 205

Oman pääoman muutoslaskelma

Omistajille kuuluva oma pääoma

Milj. €	Osuus- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräysval-	Oma pääoma yhteensä
						lattomien omistajien osuus	
Oma pääoma 1.1.2017	2 901	318	2 108	4 808	10 135	102	10 237
Tilikauden laaja tulos		-27		242	215	12	227
Kauden tulos				230	230	1	230
Muut laajan tuloksen erät		-27		12	-14	11	-3
Voitonjako				-55	-55		-55
Jäsen-, lisä- ja tuotto-osuuksien muutokset	-32				-32		-32
Rahastosiirrot			3	-3			
Muut				-9	-9	1	-8
Oma pääoma 31.3.2017	2 869	292	2 111	4 983	10 254	115	10 369

Omistajille kuuluva oma pääoma

Milj. €	Osuus- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräysval-	Oma pääoma yhteensä
						lattomien omistajien osuus	
Oma pääoma 31.12.2017	3 097	176	2 173	5 536	10 982	101	11 084
IFRS 9 -siirtymän vaikutus 1.1.2018		-28		-30	-57		-57
Oma pääoma 1.1.2018	3 097	148	2 173	5 506	10 925	101	11 026
Tilikauden laaja tulos		-61	0	195	134	3	137
Kauden tulos				183	183	3	186
Muut laajan tuloksen erät		-61	0	12	-49		-49
Voitonjako				-51	-51		-51
Jäsen-, lisä- ja tuotto-osuuksien muutokset	-78				-78		-78
Rahastosiirrot			-2	2			
Muut				8	8	18	26
Oma pääoma 31.3.2018	3 019	88	2 171	5 660	10 938	122	11 060

Rahavirtalaskelma

Milj. €	1–3/ 2018	1–3/ 2017
Liiketoiminnan rahavirta		
Kauden tulos	186	240
Kauden tulokseen tehdyt oikaisut	383	1 251
Liiketoiminnan varojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-1 665	-68
Saamiset luottolaitoksilta	14	-11
Johdannaissopimukset	-18	-10
Saamiset asiakkailta	-925	-920
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat	-98	-121
Sijoitusomaisuus	-307	1 070
Muut varat	-331	-76
Liiketoiminnan velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	-1 020	876
Velat luottolaitoksille	-564	972
Johdannaissopimukset	1	-3
Velat asiakkaille	-602	898
Vakuutusvelka	7	19
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	2	-928
Varaukset ja muut velat	137	-82
Maksetut tuloverot	-55	-59
Saadut osingot	5	42
A. Liiketoiminnan rahavirta yhteensä	-2 166	2 283
Investointien rahavirta		
Tytäryritysten hankinnat hankintahetken rahavaroilla vähennettynä	0	
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-58	-67
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutukset	5	3
B. Investointien rahavirta yhteensä	-53	-64
Rahoituksen rahavirta		
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, vähennykset		0
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, lisäykset	6 276	9 649
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, vähennykset	-5 392	-9 359
Osuus- ja osakepääoma, lisäykset	143	325
Osuus- ja osakepääoma, vähennykset	-221	-361
Maksetut osingot ja osuuspääoman korot	-13	-1
C. Rahoituksen rahavirta yhteensä	794	254
Rahavarojen nettomuutos (A+B+C)	-1 425	2 473
Rahavarat tilikauden alussa	13 245	9 571
Rahavarat tilikauden lopussa	11 819	12 044
Saadut korot	451	501
Maksetut korot	-261	-325
Rahavarat		
Käteiset varat	11 670	11 960
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	149	84
Yhteensä	11 819	12 044

Segmenttikohtaiset tiedot

Segmenttien pääomitus perustuu luottolaitoslain mukaiseen OP Ryhmän vakavaraisuuslaskelmaan. Vakavaraisuuslaskennan mukaiset pääomavaateet on jaettu toimintasegmenteille. Pankkitoiminnalle on kohdistettu pääomia siten, että ydinvakavaraisuus (CET1) on 21 prosenttia (20). Vahinkovakuutustoiminnalle on kohdistettu pääomia siten, että solvenssisuhde (SII) on 120 prosenttia ja henkivakuutustoiminnassa 130 prosenttia. Pääomien allokoinnilla on vaikutusta segmentin maksamiin konsernin sisäisiin korkoihin.

	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varallisuuden- hoito	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	Konserni
Tulos tammi–maaliskuu 2018, milj. €						
Korkokate	300	-4	0	-16	2	282
josta sisäiset nettotulokset ennen veroja	-1	-3	0	4		
Vakuutuskate		130	7		-10	127
Nettopalkkiotuotot	150	-4	84	1	0	232
Sijoitustoiminnan nettotuotot	34	2	14	30	0	79
Liiketoiminnan muut tuotot	7	4	1	165	-165	12
Tuotot yhteensä	492	127	106	179	-172	732
Henkilöstökulut	90	32	20	62	0	204
Poistot ja arvonalentumiset	10	12	6	37	0	66
Liiketoiminnan muut kulut	158	60	33	111	-177	187
Kulut yhteensä	259	104	60	210	-177	456
Saamisten arvonalentumiset	-4	0	0	0	0	-4
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-44	0	-7		0	-52
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)		14	9	0	-4	19
Tulos ennen veroja	184	38	47	-31	0	239

	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varallisuuden- hoito	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	Konserni
Tulos tammi–maaliskuu 2017, milj. €						
Korkokate	293	-4	1	-25	-5	260
josta sisäiset nettotulokset ennen veroja	-5	-4	1	8		
Vakuutuskate		111	5			117
Nettopalkkiotuotot	153	-2	85	-10	0	226
Sijoitustoiminnan nettotuotot	10	39	6	64	4	124
Liiketoiminnan muut tuotot	5	1	4	166	-145	31
Tuotot yhteensä	461	146	102	194	-146	757
Henkilöstökulut	96	31	22	52	0	202
Poistot ja arvonalentumiset	10	11	6	16	0	42
Liiketoiminnan muut kulut	140	55	34	88	-146	171
Kulut yhteensä	247	97	61	156	-146	415
Saamisten arvonalentumiset	-8	0		0	0	-8
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-44	0	-7		0	-51
Tulos ennen veroja	163	49	34	38	0	283

Tase 31.3.2018, milj. €	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varallisuuden- holto	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	Konserni
Käteiset varat	98	155	226	11 536	-345	11 670
Saamiset luottolaitoksilta	9 379	4	44	9 275	-18 370	332
Johdannaissopimukset	500	7	78	3 043	-334	3 294
Saamiset asiakkailta	83 826	0	0	-29	-716	83 080
Sijoitusomaisuus	544	3 799	7 299	17 059	-5 299	23 401
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat			10 028			10 028
Aineettomat hyödykkeet	61	671	362	461	-3	1 552
Aineelliset hyödykkeet	401	42	26	337	-11	794
Muut varat	348	957	355	1 057	-187	2 529
Verosaamiset	132	24	32	50	10	249
Varat yhteensä	95 288	5 659	18 451	42 790	-25 257	136 931
Velat luottolaitoksille	9 206			13 835	-18 458	4 584
Johdannaissopimukset	286	11	28	2 879	-334	2 870
Velat asiakkaille	60 279		0	5 848	-1 181	64 947
Vakuutusvelka		3 412	6 639		0	10 050
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista			10 069			10 069
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	11 373			16 536	-204	27 704
Varaukset ja muut velat	1 558	601	391	1 005	-177	3 378
Verovelat	379	73	61	372	0	885
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	41	135	245	1 392	-430	1 383
Velat yhteensä	83 122	4 232	17 433	41 869	-20 785	125 871
Oma pääoma						11 060

Tase 31.12.2017, milj. €	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varallisuuden- holto	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	Konserni
Käteiset varat	104	318	438	12 807	-729	12 937
Saamiset luottolaitoksilta	9 727	6	84	9 615	-18 928	504
Johdannaissopimukset	335	10	83	3 320	-336	3 412
Saamiset asiakkailta	83 023	0	1	-19	-812	82 193
Sijoitusomaisuus	536	3 542	7 152	17 358	-5 264	23 324
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat			10 126			10 126
Aineettomat hyödykkeet	64	677	364	453	-3	1 555
Aineelliset hyödykkeet	409	42	26	333	-12	798
Muut varat	305	727	296	1 303	-499	2 131
Verosaamiset	122	18	29	43	11	224
Varat yhteensä	94 624	5 341	18 599	45 213	-26 572	137 205
Velat luottolaitoksille	9 460			14 204	-18 506	5 157
Johdannaissopimukset	223	15	31	3 097	-339	3 026
Velat asiakkaille	59 228		0	7 839	-1 518	65 549
Vakuutusvelka		3 143	6 807		0	9 950
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista			10 158			10 158
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	11 974			15 696	-829	26 841
Varaukset ja muut velat	1 568	548	275	1 248	-489	3 150
Verovelat	376	76	69	369	0	890
Lisäosuudet	19				-19	0
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	82	135	245	1 391	-452	1 400
Velat yhteensä	82 929	3 917	17 585	43 844	-22 153	126 122
Oma pääoma						11 084

Liitetaulukot

Liite 1	Laatimisperiaatteet
Liite 2	Tunnusluvut ja niiden laskentakaavat
Liite 3	Korkokate
Liite 4	Vakuutuskate
Liite 5	Nettopalkkiotuotot
Liite 6	Sijoitustoiminnan nettotuotot
Liite 7	Saamisten arvonalentumiset
Liite 8	Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu
Liite 9	Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti
Liite 10	Johdannaissopimukset
Liite 11	Rahoitusvarat ja -velat, jotka vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely
Liite 12	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä ongelmasaamiset
Liite 13	Vakuutustoiminnan velat
Liite 14	Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat
Liite 15	Käyvän arvon rahasto verojen jälkeen
Liite 16	Annetut vakuudet
Liite 17	Taseen ulkopuoliset sitoumukset
Liite 18	Luottolaitosvakavaraisuus
Liite 19	Vastuut luottoluokittain
Liite 20	Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuus
Liite 21	OP Ryhmän rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus
Liite 22	Lähipiiriliiketoimet

Liite 1 Laatimisperiaatteet

Osavuositarkastus on laadittu IAS 34 -standardin (Osavuositarkastukset) ja konsernin vuoden 2017 tilinpäätöksessä esitettyjen laatimisperiaatteiden mukaan.

Osavuositarkastus on tilintarkastamaton. Kaikki osavuositarkastuksen luvut on pyöristetty, joten yksittäisten lukujen yhteenlaskettu summa saattaa poiketa esitetystä summaluvusta.

Osavuositarkastus on julkaistu suomen, englannin ja ruotsin kielellä. Suomenkielinen osavuositarkastus on virallinen, jota käytetään, mikäli havaitaan ristiriitaisuutta kieliversioiden välillä.

IFRS 9 -standardin käyttöönotto 1.1.2018

OP Ryhmä otti käyttöön 1.1.2018 IFRS 9 -standardin "Rahoitusinstrumentit". IFRS 9 -standardin mukaiset OP Ryhmän laatimisperiaatteet on julkaistu vuoden 2017 tilinpäätöksen liitetiedoissa. IFRS 9 -standardiin siirtymän vaikutukset rahoitusinstrumenttien luokitteluun ja arvostamiseen on esitetty OP Ryhmän vuoden 2017 tilinpäätöksen liitetiedoissa. Kirjanpitoarvoihin tehdyt oikaisut kirjattiin siirtymäpäivänä 1.1.2018 avaavan taseen omaan pääomaan. OP Ryhmä ei ole oikaisut aikaisempien vuosien vertailutietoja.

Merkittävimmät luokittelumuutokset kohdistuivat OP Ryhmän vahinko- ja henkivakuutuksen sijoituksiin. Oman pääoman ehtoisten sijoitusten sekä rahastosijoitusten luokittelu muuttui pääsääntöisesti käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin. OP Ryhmä soveltaa tiettyihin vahinko- ja henkivakuutuksen oman pääoman ehtoihin sijoituksiin väliaikaista poikkeusmenettelyä (ns. overlay approach), joka palauttaa näiden sijoitusten tulosvaikutukset aiemman IAS 39 -standardin mukaisiksi. Tuloslaskelmalla esitetään uutena rivinä "väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)". Vastaava erä esitetään myös laajassa tuloslaskelmassa. Poikkeusmenettelyn piirissä olevien sijoitusten myyntivoitot esitetään osana väliaikainen poikkeusmenettely - rivin muutosta, kun ne aiemmin esitettiin myytävissä olevien sijoitusten myyntivoitoina.

Aiemmin esitettyä vaihtoehtoista tunnuslukua, "saamisten arvonalentumiset luotto- ja takauskannasta, %", ei enää esitetä, koska IFRS 9 -standardiin siirtymän myötä tunnusluku ei ole sisällöltään vertailukelpoinen. Uusina vaihtoehtoisina tunnuslukuina esitetään järjestämättömät saamiset sekä terveet lainanhoitajastot luotto- ja takauskannasta, %.

Seuraavassa taulukossa on esitetty tilinpäätökseen 2017 kirjattujen IAS 39 -standardin mukaisten toteutuneiden tappioiden arvonalentumisvarauksen korvaaminen IFRS 9 mukaisilla odotettavissa olevien luottotappioiden varauksella 1.1.2018.

Taseen erät, milj. €	Saamisten arvonalentumiset (IAS 39) 31.12.2017	Uudelleen-arvostus	Odotettavissa olevat luottotappiot (IFRS 9) 1.1.2018
Käteiset varat	-		0
Saamiset asiakkailta	493	38	531
Sijoitusomaisuus (FVOCI)	-	5	5
Taseen ulkopuoliset erät			
Luottositoumukset	-	7	7
Takaukset	-	3	3
Yhteensä	493	53	546

OP Ryhmä on siirtynyt IFRS 9 -standardin pääsääntöisesti malleilla laskettavaan odotetun luottotappion laskentaan. Tämän johdosta aikaisemmat IAS 39 -standardin mukaiset saamis- ja saamisryhmäkohtaiset arvonalentumiset yhteensä 493 miljoonaa euroa on korvattu IFRS 9 -standardin mukaisilla odotettavissa olevilla luottotappioilla yhteensä 546 miljoonaa euroa.

Odotettavissa olevat luottotappiot kasvoivat eniten yritysrahoituksessa, kun taas asuntolainoissa odotettavissa olevat luottotappiot laskivat aiemmasta IAS 39 -arvonalentumisesta niiden hyvän vakuusaseman takia. Henkilöasiakkaisissa suurin ECL:n kasvu oli valmiusluotoissa, koska näihin sisältyy myös taseen ulkopuolisen limiitin ennustettu käyttö. Käypään arvoon muun laajan tuloksen kautta kirjattavat sijoitukset, luottolupaukset ja takaukset ovat mukana ECL-laskennassa ensimmäistä kertaa.

Seuraavassa taulukossa esitetään ECL-laskennassa olevat vastuut ja niiden ECL:t arvonalentumisvaiheittain. Vaiheeseen 1 luokitellaan sopimukset, joiden luottoriski ei ole kasvanut merkittävästi alkuperäisestä. Vaiheeseen 2 luokitellaan sopimukset, joiden luottoriski on kasvanut merkittävästi alkuperäisestä. Luottoriskin merkittävän kasvun kynnyksarvoina käytetään suhteellisia ja absoluuttisia kynnyksarvoja sekä maksujen viivästymistä yli 30 päivällä. Joskus sopimuksella voi täytyä useampi em. kynnyksarvoista. Seuraavissa taulukoissa yli 30 päivää erääntyneisiin on luokiteltu kaikki tällaiset sopimukset riippumatta siitä, onko myös jokin muu kynnyksarvo täyttynyt. Vaiheeseen 3 luokitellaan maksukyvyttömät sopimukset.

IFRS 9:n ECL-laskennan piiriin kuuluvat vastuut 1.1.2018:

Taseessa olevat vastuut, milj. €	Vaihe 1		Vaihe 2		Vaihe 3	Vastuut yhteensä
		Muut kuin yli 30 pv erääntyneet	Yli 30 pv erääntyneet	Yhteensä		
Saamiset asiakkailta (brutto)						
Yritykset	29 649	2 896	500	3 395	816	33 861
Kotitaloudet	45 166	3 852	172	4 024	463	49 652
Julkisyhteisöt	140	12	12	24		165
Muut	868	0	0	0	0	868
Saamiset asiakkailta yhteensä	75 823	6 759	684	7 443	1 279	84 545
Taseen ulkopuoliset nostovarot ja limiitit						
Yritykset	3 892	365	0	365	11	4 267
Kotitaloudet	2 971	68	7	75	4	3 050
Julkisyhteisöt	173	5		5		178
Muut	516	0		0	0	516
Nostovarot ja limiitit yhteensä	7 552	438	7	444	15	8 011
Muut taseen ulkopuoliset sitoumukset						
Yritykset	7 273	299		299	47	7 619
Kotitaloudet	1 830	0		0	0	1 830
Julkisyhteisöt	6	10		10		16
Muut	1					1
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	9 110	309		309	47	9 467
Saamistodistukset						
Saamistodistukset yhteensä	16 410	39		39	5	16 454
IFRS 9 ECL-laskennan vastuut yhteensä	108 895	7 545	691	8 236	1 346	118 477

Taseessa olevat vastuut sekä taseen ulkopuoliset nostovarot ja limiitit*, milj. €	Vaihe 1		Vaihe 2		Vaihe 3	ECL yhteensä
		Muut kuin yli 30 pv erääntyneet	Yli 30 pv erääntyneet	Yhteensä		
Saamiset asiakkailta						
Yritykset	-20	-41	-1	-42	-356	-418
Kotitaloudet	-4	-35	-1	-36	-73	-113
Julkisyhteisöt	0	0	0	0	0	0
Muut	0	0		0	0	0
Saamiset asiakkailta yhteensä	-23	-75	-2	-78	-430	-531
Muut taseen ulkopuoliset sitoumukset**						
Yritykset	-3	-3		-3	0	-5
Kotitaloudet	-5	0		0		-5
Julkisyhteisöt						
Muut						
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	-8	-3		-3	0	-11
Saamistodistukset***	-5	0		0	0	-5
ECL yhteensä	-36	-79	-2	-81	-430	-546

*ECL kirjataan yhtenä summana vähentämään tase-erää

**ECL kirjataan tase-erään varaukset ja muut velat

***ECL kirjataan käyvän arvon rahastoon muun laajan tuloksen eriin

IFRS 9:n ECL-laskennan piiriin kuuluvat vastuut 31.3.2018

Taseessa olevat vastuut, milj. €	Vaihe 1		Vaihe 2		Vaihe 3	Vastuut yhteensä
		Muut kuin yli 30 pv erääntyneet	Yli 30 pv erääntyneet	Yhteensä		
Saamiset asiakkailta (brutto)						
Yritykset	28 041	3 278	553	3 831	824	32 696
Kotitaloudet	46 590	3 677	252	3 929	490	51 009
Julkisyhteisöt	1 101		12	12		1 113
Muut	2 298		14	14	0	2 312
Saamiset asiakkailta yhteensä	78 030	6 955	831	7 786	1 315	87 130
Taseen ulkopuoliset nostovarot ja limiitit						
Yritykset	3 838	616	474	1 090	25	4 953
Kotitaloudet	3 106	53	18	71	4	3 181
Julkisyhteisöt	640		63	63		704
Muut	1 125		59	59		1 184
Nostovarot ja limiitit yhteensä	8 710	670	614	1 283	29	10 022
Muut taseen ulkopuoliset sitoumukset						
Yritykset	6 522	350		350	47	6 919
Kotitaloudet	2 701	3		3		2 704
Julkisyhteisöt	392					392
Muut	271					271
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	9 886	354		354	47	10 286
Saamistodistukset						
Saamistodistukset yhteensä	16 426	25		25	9	16 450
IFRS 9 ECL-laskennan vastuut yhteensä	113 051	8 002	1 445	9 447	1 400	123 889

Taseessa olevat vastuut sekä taseen ulkopuoliset nostovarot ja limiitit*, mlj. €	Vaihe 1		Vaihe 2		Vaihe 3	ECL yhteensä
		Muut kuin yli 30 pv erääntyneet	Yli 30 pv erääntyneet	Yhteensä		
Saamiset asiakkailta						
Yritykset	-19	-49	-1	-50	-323	-392
Kotitaloudet	-3	-44	-2	-47	-75	-126
Julkisyhteisöt	-4		0	0		-4
Muut	0		0	0	0	0
Saamiset asiakkailta yhteensä	-26	-93	-3	-96	-398	-521
Muut taseen ulkopuoliset sitoumukset **						
Yritykset	-2	-3		-3	0	-4
Kotitaloudet	0	0		0		0
Julkisyhteisöt						0
Muut	0					0
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	-2	-3		-3	0	-5
Saamistodistukset***	-4	0		0	-2	-7
ECL yhteensä	-32	-96	-3	-99	-400	-532

*ECL kirjataan yhtenä summana vähentämään tase-erää

**ECL kirjataan tase-erään varaukset ja muut velat

***ECL kirjataan käyvän arvon rahastoon muun laajan tuloksen eriin

Muutos palkkiojaksotusten laatimisperiaatteisiin

IFRS 9 -standardiin siirtymän yhteydessä tapahtuneen järjestelmäkehityksen myötä OP Ryhmä siirtyi jaksottamaan henkilöasiakkaiden luottojen nostojen yhteydessä maksetut toimitus- ja järjestelypalkkiot efektiivisen koron menetelmällä luoton juoksuajalle. Koska täysin takautuva soveltaminen ei ole teknisesti mahdollista, tuloslaskelmasta on oikaistu vain vertailuvuoden 2017 palkkiot. Muutos pienensi vertailukauden 1–3/2017 nettopalkkiotuottoja 14 miljoonaa euroa ja kasvatti korkokatetta 2 miljoonaa euroa, minkä seurauksena vertailukauden tulos laski 9 miljoonaa euroa verojen jälkeen. Taseessa olevat saamiset asiakkailta pienensivät 47 miljoonaa euroa, verosaamiset kasvoivat 10 miljoonaa euroa ja oma pääoma pieneni 37 miljoonaa euroa 31.12.2017. Nämä palkkiot jaksotetaan tuleville vuosille henkilöasiakaslainojen keskimääräiselle juoksuajalle.

IFRS 15 -standardin käyttöönotto 1.1.2018

OP Ryhmä on soveltanut IFRS 15 -standardia Myyntituotot asiakassopimuksista 1.1.2018 lähtien. IFRS 15 -standardi koskee OP Ryhmässä pääosin Varallisuudenhoito-segmentin palkkioita ja Pankkitoiminta-segmentin efektiivisen koron laskentaan kuulumattomia palkkioita. IFRS 15 -standardi lisää tilinpäätöksen liitetiedoissa esitettävää informaatiota.

Nettopalkkiotuotoissa esitettävien palkkiotuottojen ja -kulujen ryhmittelyä on tarkennettu osavuositarkastuksen liitetiedoissa. Nettopalkkiotuotot on jaoteltu asiakassopimuksista kirjattujen palkkiotuottojen ja -kulujen mukaisiin ryhmiin. Nettopalkkiotuotoissa esitetään uusina ryhminä palkkiotuotot ja -kulut terveys- ja hyvinvointipalveluista, omaisuudenhoitopalkkiot, maksetut palkkiot

omaisuudenhoitopalveluista, lainopilliset palkkiot sekä rahastojen palkkiokulut. Nettopalkkiotuotot esitetään jaoteltuina segmenteille.

IFRS 15 -standardi ei muuttanut Varallisuudenhoidon hallinnointipalkkioiden tai tuottoerusteisten palkkioiden eikä muidenkaan standardin soveltamisalaan kuuluvien palkkioiden tuloutusajankohtaa verrattuna aikaisempiin käytäntöihin. IFRS 15 -standardiin siirtymisellä ei siten ollut vaikutusta OP Ryhmän tulokseen ennen veroja. OP Ryhmä siirtyi noudattamaan IFRS 15 -standardia takautuvalla menetelmällä, eli vertailukauden 1–3/2017 tiedot on oikaistu. Alla on kerrottuna nettopalkkiotuottojen erittelyyn tehdyt takautuvat muutokset:

- Terveys- ja hyvinvointipalveluiden palkkiotuotot, 4 miljoonaa euroa, on siirretty liiketoiminnan muista tuotoista palkkiotuottoihin.
- Terveys- ja hyvinvointipalveluiden palkkiokulut, 2 miljoonaa euroa, on siirretty liiketoiminnan muista kuluista palkkiokuluihin.
- Omaisuudenhoidon ja lainopillisten tehtävien palkkiot, 19 miljoonaa euroa, esitetään jatkossa erikseen.
- Arvopapereiden välityskulut, 4 miljoonaa euroa, on jaettu erikseen rahastojen kuluihin ja arvopapereiden välityskuluihin.
- Nettopalkkiotuotot on esitetty jaoteltuna segmenteille.

Esittämisen muutokset

Tuloslaskelman rivi "osuus osakkuusyhtiöiden tuloksesta" esitetään jatkossa sijoitustoiminnan nettotuotoissa ja taseen rivi "osuudet osakkuusyhtiöistä" esitetään taseen erässä sijoitusomaisuus. Merkittävä osa osakkuusyhtiöistä on pääomarahastosijoituksia, jotka arvostetaan käypään arvoon tuloslaskelman kautta IFRS 9 -standardin mukaisesti. Vertailukauden tiedot on oikaistu uuden esittämistavan mukaisesti.

Taseen rivi "kaupankäynnin rahoitusvarat" esitetään jatkossa erässä sijoitusomaisuus luonteensa mukaisesti. Vertailukauden tiedot on oikaistu uuden esittämistavan mukaisesti.

Liite 2 Tunnusluvut ja niiden laskentakaavat

	1-3/ 2018	1-3/ 2017
Oman pääoman tuotto (ROE), %	6,8	9,1
Oman pääoman tuotto (ROE) käyvin arvoin, %	5,0	9,0
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,55	0,69
Kulujen osuus tuotoista, %	62	55
Järjestämättömät saamiset luotto- ja takauskannasta, %	1,2	1,2
Terveet lainanhoitojoustot luotto- ja takauskannasta, %	2,3	2,1
Henkilöstö keskimäärin	12 256	12 088

VAIHTOEHTOISET TUNNUSLUVUT

Vaihtoehtoisia tunnuslukuja esitetään kuvaamaan liiketoiminnan taloudellista kehitystä ja parantamaan vertailukelpoisuutta eri raportointikausien välillä.

Käytettyjen vaihtoehtoisten tunnuslukujen laskentakaavat on esitetty alla.

Oman pääoman tuotto (ROE), %	$\frac{\text{Tiikauden tulos}}{\text{Oma pääoma (tiikauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$
Oman pääoman tuotto (ROE) käyvin arvoin, %	$\frac{\text{Tiikauden laaja tulos}}{\text{Oma pääoma (tiikauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$
Koko pääoman tuotto (ROA), %	$\frac{\text{Tiikauden tulos}}{\text{Taseen loppusumma keskimäärin (tiikauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$
Kulujen osuus tuotoista, %	$\frac{\text{Kulut yhteensä}}{\text{Tuotot yhteensä}} \times 100$
Järjestämättömät saamiset luotto- ja takauskannasta, %	$\frac{\text{Järjestämättömät saamiset (netto)}}{\text{Luotto- ja takauskanta katsauskauden lopussa}} \times 100$
Terveet lainanhoitojoustot luotto- ja takauskannasta, %	$\frac{\text{Terveet lainanhoitojoustot}}{\text{Luotto- ja takauskanta katsauskauden lopussa}} \times 100$
Vahinkovakuutuksen tunnusluvut:	
Vahinkosuhte (Ilman perustekorkokulua), %	$\frac{\text{Korvaukset ja korvausten hoitokulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto)}} \times 100$
Liikekulusuhde, %	$\frac{\text{Liikekulut + poistot/oikaisut yrityskaupan yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto)}} \times 100$
Riskisuhte (Ilman perustekorkokulua), %	$\frac{\text{Korvaukset pl. korvausten selvittelykulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto)}} \times 100$
Yhdistetty kulusuhde (Ilman perustekorkokulua), %	Vahinkosuhte + liikekulusuhde Riskisuhte + toimintakulusuhde
Toimintakulusuhde, %	$\frac{\text{Liikekulut ja korvausten selvittelykulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto)}} \times 100$
Operatiivinen vahinkosuhte, %	$\frac{\text{Korvauskulut pl. laskuperustemuutokset}}{\text{Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto)}} \times 100$
Operatiivinen liikekulusuhde, %	$\frac{\text{Liikekulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto)}} \times 100$
Operatiivinen yhdistetty kulusuhde, %	Operatiivinen vahinkosuhte + operatiivinen liikekulusuhde Operatiivinen riskisuhte + operatiivinen toimintakulusuhde
Operatiivinen riskisuhte (Ilman perustekorkokulua), %	$\frac{\text{Korvaukset pl. korvausten selvittelykulut ja laskuperustemuutokset}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset}} \times 100$
Operatiivinen toimintakulusuhde, %	$\frac{\text{Liikekulut ja korvausten selvittelykulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset}} \times 100$

ERILLISLASKENTAAN PERUSTUVAT TUNNUSLUVUT

Vakavaraisuussuhde, %	$\frac{\text{Omat varat yhteensä}}{\text{Kokonaisriski}} \times 100$
Tier 1 -vakavaraisuussuhde, %	$\frac{\text{Ensisijainen pääoma (Tier 1)}}{\text{Kokonaisriski}} \times 100$
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde, %	$\frac{\text{Ydinpääoma (CET1)}}{\text{Kokonaisriski}} \times 100$
Solvenssisuhde, %	$\frac{\text{Omat varat}}{\text{Vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR)}} \times 100$
Vähimmäisomavaraisuusaste (leverage ratio), %	$\frac{\text{Ensisijainen pääoma (T1)}}{\text{Vastuiden määrä}} \times 100$
Maksuvalmiusvaatimus (LCR), %	$\frac{\text{Likvidit varat}}{\text{Likviditeetin ulosvirtaukset - likviditeetin sisäänvirtaukset stressitilanteessa}} \times 100$
Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuussuhde	$\frac{\text{Ryhmittymän omat varat yhteensä}}{\text{Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä}} \times 100$
Taloudellisen pääomavaateen tuotto, %	$\frac{\text{Tulos + asiakasbonukset verojen jälkeen (12 kk liukuva)}}{\text{Keskimääräinen taloudellinen pääomavaade}} \times 100$

VAHINKOVAKUUTUKSEN OPERATIIVINEN TULOS

	1-3/ 2018	1-3/ 2017	Muutos %	1-12/ 2017
Milj. €				
Vakuutusmaksutuotot	359	350	2,6	1 431
Korvauskulut	-259	-265	-2,4	-1 085
Liikekulut	-76	-69	9,9	-291
Aineettomien poisto-oikaisu	-5	-5	0,0	-21
Vakuustekninen kate	19	10	83,8	34
Sijoitustuotot ja -kulut	2	39	-95,7	183
Muut tuotot ja kulut	3	-1		-7
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	14			
Tulos ennen veroja	38	49	-23,1	210

Vahinkovakuutuksen tunnuslukujen laskennassa käytetään vahinkovakuutusyhtiöiden toimintokohtaisia kuluja, joita ei esitetä samalla periaatteella konsernin tuloslaskelmassa.

Liite 3 Korkokate

Milj. €	1-3/ 2018	1-3/ 2017
Korkotuotot		
Saamiset luottolaitoksilta	7	6
Saamiset asiakkailta		
Lainat	286	291
Rahoitusleasingsaamiset	6	4
Arvoltaan alentuneet lainat ja muut sitoumukset	0	1
Saamistodistukset		
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	2	2
Pakko arvostaa käypään arvoon tulosvaikutteisesti	0	
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat	23	
Jaksotettu hankintameno	0	
Myytavissä olevat		27
Eräpäivään asti pidettävät		0
Lainat ja saamiset		0
Johdannaissopimukset		
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	177	187
Käyvän arvon suojaus	-25	-30
Rahavirran suojaus	10	9
Rahavirran suojauksen tehoton osuus	-2	1
Muut	2	1
Yhteensä	486	499
Korkokulut		
Velat luottolaitoksille	16	13
Velat asiakkaille	15	19
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	61	75
Velat, joilla on huonompi etuoikeus		
Pääomalainat	1	1
Muut	11	11
Johdannaissopimukset		
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	148	167
Käyvän arvon suojaus	-30	-34
Muut	-18	-17
Muut	2	3
Yhteensä	205	238
Maksuohjelmamuutosten voitot ja tappiot luotoista	0	
Korkokate ilman suojauslaskennan arvostuserlä	281	261
Suojaavat johdannaiset	-30	-11
Suojauskohteiden arvonmuutokset	30	10
Korkokate	282	260

Lilte 4 Vakuutuskate

Milj. €	1-3/ 2018	1-3/ 2017
Vahinkovakuutusmaksutuotot, netto		
Vakuutusmaksutulo	614	615
Jälleenvakuuttajien osuus	-8	-10
Vakuutusmaksuvastuun muutos	-269	-266
Jälleenvakuuttajien osuus	12	11
Yhteensä	349	350
Vahinkovakuutuskorvaukset, netto		
Maksetut korvaukset	-235	-233
Jälleenvakuuttajien osuus	8	2
Korvausvastuun muutos	6	-15
Jälleenvakuuttajien osuus	-7	8
Yhteensä	-228	-238
Vahinkovakuutuksen muut erät	0	-1
Henkivakuutuksen riskiliike	7	5
Vakuutuskate yhteensä	127	117

Liite 5 Nettopalkkiotuotot

1-3/2018, milj. €	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varallisuuden- hoito	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	Konserni
Palkkiotuotot						
Luotonanto	37	0		1	0	38
Talletukset	1		0	0	0	1
Maksuliike	46			13	-3	55
Arvopapereiden välitys	0		6	0	-1	5
Arvopapereiden liikkeeseen lasku	1		0	1	0	3
Rahastot	0		36		1	37
Omaisuudenhoito	3		14	0	-3	14
Lainopilliset tehtävät	5			0	0	5
Takaukset	5			0	0	5
Asunnonvälitys	17					17
Vakuutusten välitys	26	3	10	0	-10	30
Henkivakuutuksen kuormitustulo			24			24
Sijoitussidonnaisten hallinnointipalkkioiden palautus			18			18
Terveys- ja hyvinvointipalvelut		4			0	4
Muut	18		1	-7	-4	8
Yhteensä	159	8	109	8	-22	262
Palkkiokulut						
Maksuliike	6	0	0	2	-5	3
Arvopapereiden välitys	0		3		-1	2
Arvopapereiden liikkeeseen lasku	0		0	0	0	1
Rahastot			2		0	3
Omaisuudenhoito	1		3	0	-2	3
Vakuutustoiminta	-3	9	15		-10	12
Terveys- ja hyvinvointipalvelut		2				2
Muut	5	0	1	5	-5	6
Yhteensä	9	11	25	7	-23	30
Nettopalkkiotuotot yhteensä	150	-4	84	1	0	232

1-3/2017, milj. €	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varallisuuden- hoito	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	Konserni
Palkkiotuotot						
Luotonanto	37			1	0	39
Talletukset	1			0	0	1
Maksuliike	50			23	-8	65
Arvopapereiden välitys			7		-2	6
Arvopapereiden liikkeeseen lasku	0		0	1	0	1
Rahastot	0		36		0	36
Omaisuudenhoito	3		15	0	-5	13
Lainopilliset tehtävät	6			0		6
Takaukset	5			0	0	5
Asunnonvälitys	17					17
Vakuutusten välitys	25	6	11		-12	29
Henkivakuutuksen kuormitustulo			24			24
Sijoitussidonnaisten hallinnointipalkkioiden palautus			17			17
Terveys- ja hyvinvointipalvelut		4			0	4
Muut	25		0	-16	-4	6
Yhteensä	169	10	110	9	-31	267
Palkkiokulut						
Maksuliike	12	0	0	12	-10	14
Arvopapereiden välitys			2		-2	0
Arvopapereiden liikkeeseen lasku	0		0	0	0	1
Rahastot			4		-1	3
Omaisuudenhoito	1	0	5	0	-2	4
Vakuutustoiminta	-1	10	12		-12	10
Terveys- ja hyvinvointipalvelut		2				2
Muut	4	0	1	7	-5	8
Yhteensä	16	12	25	19	-31	42
Nettopalkkiotuotot yhteensä	153	-2	85	-10	0	226

Liite 6 Sijoitustoiminnan nettotuotot

Milj. €	1-3/ 2018	1-3/ 2017
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavien nettotuotot (Myytävissä olevien varojen nettotuotot)		
Saamistodistukset	27	33
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	0	37
Osingot ja voitto-osuudet	2	39
Muut	5	
Arvonalentumiset ja niiden peruutukset	-2	-7
Yhteensä	32	103
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavien nettotuotot		
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat		
Saamistodistukset	-1	
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	7	
Osingot ja voitto-osuudet	2	
Johdannaiset	36	
Rahoitusvarat, jotka on pakko arvostaa käypään arvoon tulosvaikuttaisesti		
Saamistodistukset	4	
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	-7	
Osingot ja voitto-osuudet	11	
Rahoitusvarat, jotka on nimenomaisesti luokiteltu käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavaksi		
Saamistodistukset	-7	
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	-15	
Osingot ja voitto-osuudet	5	
Johdannaiset	0	
Vakuutustoiminta		
Saamistodistukset		-14
Oman pääoman ehtoiset instrumentit		5
Johdannaiset		-24
Pankkitoiminta ja Muu toiminta		
Arvopaperikauppa		45
Valuuttatoiminta		11
Sijoituskiinteistöt	-2	5
Muut		1
Yhteensä	32	29

	1-3/ 2018	1-3/ 2017
Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavien nettotuotot		
Lainat ja muut saamiset	2	3
Arvonalentumiset ja niiden peruutukset	-1	0
Yhteensä	1	3
Henkivakuutuserät		
Korkohyvitykset asiakkaiden vakuutussäästöille	-22	-23
Korkotäydennysten muutos	13	10
Muut vakuutustekniset erät	26	9
Yhteensä	17	-4
Vahinkovakuutuserät		
Diskonttauksen purkautuminen	-7	-8
Yhteensä	-7	-8
Osakkuusyhtiöt		
Käyvän arvon menetelmällä käsiteltävät	4	
Pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltävät	0	2
Yhteensä	4	2
Sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä	79	124

Liite 7 Saamisten arvonalentumiset

Saamiset asiakkailta ja taseen ulkopuoliset erät, milj. €	Valhe 1	Valhe 2	Valhe 3	Yhteensä
		Koko voimassa- oloajan ECL	Koko voimassa- oloajan ECL	
Odotettavissa olevat luottotappiot (ECL)	12 kk ECL			
ECL 1.1.2018	31	80	430	541
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 2	-1	10		9
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 3	-1		2	1
Siirrot vaiheesta 2 vaiheeseen 1	2	-7		-5
Siirrot vaiheesta 2 vaiheeseen 3		2	6	8
Siirrot vaiheesta 3 vaiheeseen 2		2	-2	0
Siirrot vaiheesta 3 vaiheeseen 1	1		-5	-4
Alkuperäisestä myöntämisestä ja hankinnasta johtuvat lisäykset	1	1	1	3
Taseesta pois kirjaamisesta johtuvat vähennykset	-4	0	0	-4
Riskiparametreissa tapahtuneet muutokset (netto)	-1	11	-3	7
Lopulliseksi luottotappioksi kirjaamisesta johtuvat vähennyksistä pienentymiset	0		-29	-29
Nettotulosvaikutus yhteensä	-3	19	-31	-16
ECL 31.3.2018	28	99	398	525
Saamistodistukset, milj. €	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
		Koko voimassa- oloajan ECL	Koko voimassa- oloajan ECL	
Odotettavissa olevat luottotappiot (ECL)	12 kk ECL			
ECL 1.1.2018	5	0	0	5
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 2	0	0		0
Siirrot vaiheesta 2 vaiheeseen 1	0	0		0
Siirrot vaiheesta 3 vaiheeseen 1	0		0	0
Alkuperäisestä myöntämisestä ja hankinnasta johtuvat lisäykset	1	0	2	3
Taseesta pois kirjaamisesta johtuvat vähennykset	-1	0		-1
Riskiparametreissa tapahtuneet muutokset (netto)	0	0	0	0
Arviointimetodiikan päivityksestä johtuvat muutokset (netto)	0			0
Nettotulosvaikutus yhteensä	-1	0	2	1
ECL 31.3.2018	4	0	2	7
	1-3/		1-3/	
Milj. €	2018		2017	
Luotto- tai takaustappioiden poistetut saamiset	-23		-9	
Palautukset poistetuista saamisista	2		3	
ECL saamisista asiakkailta ja taseen ulkopuolisista eristä	16			
ECL saamistodistuksista*	0			
Saamiskohtaisten arvonalentumisten lisäys			-13	
Saamiskohtaisten arvonalentumisten vähennys			12	
Ryhmäkohtaiset arvonalentumiset			0	
Saamisten arvonalentumiset yhteensä	-4		-8	

* Vakuustoittoiminnan saamistodistusten ECL esitetään sijoitustoiminnan nettotuotoissa.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat

Varat, milj. €	Jaksotettu hankintameno	Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat	Kaupankäynti	Käyvän arvon optio	Käypään arvoon SPPI-testin takia	Suojaavat johdannaiset	Yhteensä
Käteiset varat	11 670						11 670
Saamiset luottolaitoksilta	332						332
Johdannaissopimukset			2 865			430	3 294
Saamiset asiakkailta	83 080						83 080
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat				10 028			10 028
Saamistodistukset	4	16 209	691	2 685	453		20 042
Oman pääoman ehtoiset instrumentit		0	94	270	1 230		1 594
Muut rahoitusvarat	3 061						3 061
Rahoitusvarat	98 148	16 209	3 649	12 983	1 683	430	133 102
Muut kuin rahoitusinstrumentit							3 830
Yhteensä 31.3.2018	98 148	16 209	3 649	12 983	1 683	430	136 931

Varat, milj. €	Lainat ja saamiset	Eräpäivään asti pidettävät	Myytavissä olevat	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat*	Suojaavat johdannaiset	Yhteensä
Käteiset varat	12 937					12 937
Saamiset luottolaitoksilta	504					504
Johdannaissopimukset				3 139	273	3 412
Saamiset asiakkailta	82 193					82 193
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat				10 126		10 126
Saamistodistukset		40	16 372	3 899		20 311
Oman pääoman ehtoiset instrumentit			1 399	220		1 620
Muut rahoitusvarat	2 302					2 302
Rahoitusvarat	97 936	40	17 771	17 385	273	133 406
Muut kuin rahoitusinstrumentit						3 799
Yhteensä 31.12.2017	97 936	40	17 771	17 385	273	137 205

* Taseen erä "Sijoitusomaisuus" sisältää vahinko- ja henkivakuutuksen käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat saamistodistukset ja oman pääoman ehtoiset instrumentit.

Velat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat	Muut velat	Suojaavat Johdannaiset	Yhteensä
Velat luottolaitoksille		4 584		4 584
Johdannaissopimukset	2 431		440	2 870
Velat asiakkaille		64 947		64 947
Vakuutusvelka		10 050		10 050
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	10 069			10 069
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		27 704		27 704
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 383		1 383
Muut rahoitusvelat	0	2 445		2 445
Rahoitusvelat	12 500	111 114	440	124 053
Muut kuin rahoitusvelat				1 818
Yhteensä 31.3.2018	12 500	111 114	440	125 871

Velat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat	Muut velat	Suojaavat Johdannaiset	Yhteensä
Velat luottolaitoksille		5 157		5 157
Johdannaissopimukset	2 572		454	3 026
Velat asiakkaille		65 549		65 549
Vakuutusvelka		9 950		9 950
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	10 158			10 158
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		26 841		26 841
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 400		1 400
Muut rahoitusvelat	1	2 274		2 275
Rahoitusvelat	12 731	111 172	454	124 356
Muut kuin rahoitusvelat				1 765
Yhteensä 31.12.2017	12 731	111 172	454	126 122

Yleiseen liikkeeseen laskettuihin velkakirjoihin sisältyvät joukkovelkakirjalainat on arvostettu kirjanpidossa jaksotettuun hankintamenoon. Näille velkakirjoille markkinoilta saatavilla olevan informaation ja vakintuneiden arvostusmenetelmien avulla arvioitu käypä arvo maaliskuun lopussa oli 191 miljoonaa euroa (385) kirjanpitoarvoa suurempi. Huonommalla etuoikeudella olevat velat on arvostettu jaksotettuun hankintamenoon. Näiden käyvät arvot ovat jaksotettua hankintamenoa suuremmat, mutta luotettavien käypien arvojen määrittämiseen liittyy epävarmuutta.

Liite 9 Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti

Varojen käyvät arvot 31.3.2018, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	790	254	550	1 593
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	2 718	609	501	3 829
Sijoitussidonnaiset sopimukset	6 609	3 419		10 028
Johdannaissopimukset	10	3 232	53	3 294
Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit		0		0
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	13 699	2 225	285	16 209
Yhteensä	23 825	9 740	1 389	34 954
Varojen käyvät arvot 31.12.2017, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	125	57	38	220
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	3 249	234	416	3 899
Sijoitussidonnaiset sopimukset	7 111	3 015		10 126
Johdannaissopimukset	2	3 279	131	3 412
Myytäviksi olevat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	623	200	577	1 399
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	11 977	4 041	354	16 372
Yhteensä	23 087	10 826	1 516	35 429
Velkojen käyvät arvot 31.3.2018, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Sijoitussidonnaiset sopimukset	6 635	3 433		10 069
Muut		0		0
Johdannaissopimukset	26	2 825	20	2 870
Yhteensä	6 662	6 258	20	12 939
Velkojen käyvät arvot 31.12.2017, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Sijoitussidonnaiset sopimukset	7 133	3 024		10 158
Muut		1		1
Johdannaissopimukset	5	2 929	92	3 026
Yhteensä	7 138	5 955	92	13 185

Taso 1: Noteeratut markkinahinnat

Hierarkiatasoon 1 ryhmitellyt erät koostuvat pörsseissä listatuista osakkeista, noteeratuista yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten velkapapereista sekä pörssijohdannaisista. Kyseisten instrumenttien käypä arvo määräytyy toimivilta markkinoilta saatavien noteerausten perusteella.

Taso 2: Arvostusmenetelmät havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, jotka perustuvat luotettaviin laskentaparametreihin. Hierarkiatasoon 2 luokiteltujen instrumenttien käyvällä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineen osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta, tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksytyillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti arvioitavissa. Tähän hierarkiatasoon on luokiteltu suurin osa OP Yrityspankki -konsernin OTC-johdannaisista sekä yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten noteeratut velkapaperit, joita ei ole luokiteltu tasolle 1.

Taso 3: Arvostusmenetelmät ei-havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Hierarkiatasoon 3 luokitellut instrumentit arvostetaan hinnoittelumalleilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Lisäksi tasolle 3 luokitellaan velkapapereita, joille noteerauksia on markkinoilla arvostuspäivänä vain vähän tai ei ollenkaan. Kyseiseen taseryhmään sisällytetään kompleksisimmat OTC-johdannaiset sekä sellaiset pitkän maturiteetin johdannaiset, joiden arvostuksessa käytettyä markkinadataa on jouduttu ekstrapoloimaan, tietyt private equity-sijoitukset, epälikvidit lainat, strukturoidut lainat ml. arvopaperistetut lainat ja strukturoidut velkakirjat sekä hedge-rahastot. Tason 3 käypä arvo perustuu kolmannelta osapuolelta saatavaan hintatietoon.

Siirrot käyvän arvon arvostuksen tasojen välillä

Siirrot eri hierarkiatasojen välillä katsotaan tapahtuneen siirron aiheuttaman tapahtuman tai olosuhteiden muutoksen toteutumispäivänä. Siirrot tasojen välillä johtuvat pääosin käytettävissä olevien markkinanoteerausten määrästä.

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta (Taso 3)

Erittely rahoitusvaroista ja rahoitusveloista

Rahoitusvarat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat	Johdannais-sopimukset	Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat	Varat yhteensä
Tase 31.12.2017	454	131	931	1 516
IFRS 9 -siirtymän vaikutus 1.1.2018	601		-593	8
Avaava tase 1.1.2018	1 056	131	338	1 525
Tuloslaskelman nettotuotot	-446	-78		-524
Laajan tuloslaskelman nettotuotot			0	0
Hankinnat	40		0	40
Myyntit	-38			-38
Lyhennykset	-16			-16
Siirrot tasoon 3	460		128	588
Siirrot tasosta 3	-4		-181	-185
Päättävä tase 31.3.2018	1 051	53	285	1 389

Rahoitusvelat, milj. €	Johdannais-sopimukset	Velat yhteensä
Avaava tase 1.1.2018	92	92
Tuloslaskelman nettotuotot	-72	-72
Päättävä tase 31.3.2018	20	20

Erittely nettotuotoista tuloslaskelmaerittäin 31.3.2018

Milj. €	Korkokate	Sijoitus-toiminnan nettotuotot	Laaja tuloslaskelma/ Käyvän arvon rahaston muutos	Nettotuotot kauden lopussa hallussa olevista varoista ja veloista
Realisoituneet nettotuotot	-384	-62		-446
Realisoitumattomat nettotuotot	-6	62	0	55
Nettotuotot kaudelta	-390	0	0	-391

Hierarkiatason 3 johdannaiset ovat asiakkaiden tarpeisiin strukturoituja johdannaisia, joiden markkinariski on katettu vastaavalla johdannaissojimuksella. Tulosvaikutusta avoimesta markkinariskistä ei synny. Tason 3 johdannaiset liittyvät OP Yrityspankin liikkeeseen laskemiin strukturoituihin joukkovelkakirjalainoihin, joiden tuotto määräytyy kytketyn johdannaisten arvonkehityksen perusteella. Näiden kytkettyjen johdannaisten arvonmuutosta ei ole esitetty yllä olevassa taulukossa. Lisäksi tasolle 3 on luokiteltu pitkän maturiteetin johdannaisia, joiden arvostuksessa käytettyä markkinadataa on jouduttu ekstrapoloimaan.

Arvostustekijöiden muutokset

Arvostusmenetelmissä ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia vuoden 2018 aikana.

Liite 10 Johdannaissopimukset

31.3.2018, milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksu-aika				Käyvät arvot*	
	Alle 1 v	1–5 v	yli 5 v	Yhteensä	Varat	Velat
Korkojohdannaiset, josta	24 028	88 292	68 670	180 990	2 013	1 435
Keskusvastapuoliselvitettävät	8 865	41 020	36 457	86 341	28 332	14 272
Valuuttajohdannaiset	35 759	8 107	2 752	46 618	944	1 091
Osake- ja indeksisidonnaiset johdannaiset		3		3	0	
Luottojohdannaiset	27	372	6	405	7	6
Muut johdannaiset	359	391		750	63	52
Johdannaiset yhteensä	60 173	97 164	71 429	228 766	3 027	2 585

31.12.2017, milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksu-aika				Käyvät arvot*	
	Alle 1 v	1–5 v	yli 5 v	Yhteensä	Varat	Velat
Korkojohdannaiset, josta	23 391	78 621	66 708	168 720	3 157	2 751
Keskusvastapuoliselvitettävät	8 392	38 585	35 615	82 592	941	1 100
Valuuttajohdannaiset	36 708	9 245	2 815	48 768	982	1 180
Osake- ja indeksisidonnaiset johdannaiset	286	3		288	2	0
Luottojohdannaiset	28	189	10	227	9	6
Muut johdannaiset	235	513		748	65	36
Johdannaiset yhteensä	60 647	88 571	69 533	218 751	4 216	3 973

* Käyvät arvot sisältävät kertyneet korot, jotka esitetään muissa varoissa tai varauksissa ja muissa veloissa. Lisäksi keskusvastapuoliselvityksessä olevien johdannaisten käyvät arvot on netotettu taseessa.

Liite 11 Rahoitusvarat ja -velat, jotka vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely

Rahoitusvarat

	Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa						Nettomäärä
	Rahoitusvarojen bruttomäärä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroilta*	Taseessa esitettävä nettomäärä**	Johdannaisyleis-sopimukset***	Saadut vakuudet		
31.3.2018, milj. €							
Johdannaiset	4 198	-904	3 294	-1 847	-387		1 061

	Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa						Nettomäärä
	Rahoitusvarojen bruttomäärä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroilta*	Taseessa esitettävä nettomäärä**	Johdannaisyleis-sopimukset***	Saadut vakuudet		
31.12.2017, milj. €							
Johdannaiset	4 341	-928	3 412	-1 928	-412		1 072

Rahoitusvelat

	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa						Nettomäärä
	Rahoitusvelkojen bruttomäärä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloilta*	Taseessa esitettävä nettomäärä**	Johdannaisyleis-sopimukset***	Annetut vakuudet		
31.3.2018, milj. €							
Johdannaiset	3 945	-1 074	2 870	-1 847	-564		460

	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa						Nettomäärä
	Rahoitusvelkojen bruttomäärä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloilta*	Taseessa esitettävä nettomäärä**	Johdannaisyleis-sopimukset***	Annetut vakuudet		
31.12.2017, milj. €							
Johdannaiset	4 112	-1 085	3 026	-1 928	-717		381

* Mukaan lukien käteisvaroihin sisältyvä päivittäin selvitettyjen johdannaisten nettomäärä yhteensä -166 (-161) miljoonaa euroa.

** Käyvät arvot ilman kertyneitä korkoja.

*** Käytäntönä on solmia johdannaisyleissopimukset kaikkien johdannaistavapuolien kanssa.

OTC-Johdannaisten keskusvastapuoliselvitys

Finanssivastapuolten kanssa solmitut standardiehtoiset OTC-johdannaiskaupat selvitetään London Clearing House:n kanssa EMIR-asetuksen (EU 648/2012) mukaisesti. Toimintamallissa johdannaisten vastapuoleksi muuttuu päivittäisen selvitysprosessin päätteeksi keskusvastapuoli, jonka kanssa netotetaan johdannaisten päiväkohtaiset maksut. Lisäksi päivittäin joko maksetaan tai saadaan vakuus, joka vastaa avointen sopimusten käypien arvojen muutosta (variation margin). Keskusvastapuoliselvityksessä olevat korkojohdannaiset esitetään nettona taseessa.

Muut kahdenvälisesti selvittävät OTC-Johdannaiset

Konsernin ja muiden asiakkaiden välisiin johdannaiskauppoihin sekä sellaisiin johdannaiskauppoihin, joita asetuksen mukainen keskusvastapuoliselvitys ei koske, sovelletaan joko ISDA:n, konsernin omaa tai Finanssialan johdannaissopimusta. Näiden sopimusten perusteella johdannaisten maksuja voidaan netottaa transaktiokohtaisesti maksupäivittäin ja vastapuolen maksukyvyttömyys- ja konkurssitilanteissa. Sopimusehdoissa voidaan lisäksi vastapuolikohtaisesti sopia vakuuksista. Nämä johdannaiset esitetään taseessa bruttoperusteisesti.

Liite 12 Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä ongelmasaamiset

	El arvon- alennettu (brutto)	Odotettavissa olevat luottotappiot (ECL)	Tase- arvo
31.3.2018, milj. €			
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta			
Saamiset luottolaitoksilta	333	1	332
Saamiset asiakkailta, josta pankkitakaussaamiset	81 718 11	513	81 205 11
Rahoitusleasing	1 881	6	1 875
Yhteensä	83 933	521	83 412
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sektoreittain			
Yritykset	30 672	374	30 298
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	873	3	870
Kotitaloudet	50 284	137	50 146
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	808	3	805
Julkisyhteisöt	1 297	3	1 294
Yhteensä	83 933	521	83 412

	El arvon- alennettu (brutto)	Arvon- alennettu (brutto)	Yhteensä	Saamis- kohtaiset arvonalen- tumisot	Saamisryh- mäkohtaiset arvon- alentumiset	Tase- arvo
31.12.2017, milj. €						
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta						
Saamiset luottolaitoksilta	506		506		2	504
Saamiset asiakkailta, josta pankkitakaussaamiset	80 247 2	627 8	80 875 11	421 8	70 1	80 383 2
Rahoitusleasing	1 856		1 856			1 856
Yhteensä	82 609	627	83 236	421	71	82 744
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sektoreittain						
Yritykset	29 253	423	29 677	317	38	29 321
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	1 387	0	1 387	0	2	1 385
Kotitaloudet	49 931	201	50 132	102	30	50 000
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	788	3	791	2	1	789
Julkisyhteisöt	1 250		1 250		0	1 250
Yhteensä	82 609	627	83 236	421	71	82 744

		Järjestä- mättömät ("non-per- forming") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Järjestä- mättömät ("non-per- forming") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta yhteensä (brutto)	Odotettavissa olevat luottotappiot (ECL)	Saamiset luotto- laitoksilta ja asiakkailta (netto)
Engelmasaamiset ja lainanhoitojoustot 31.3.2018, milj. €						
Yli 90 pv erääntyneet saamiset			587	587	216	372
Todennäköisesti maksamatta jäävät			481	481	134	346
Lainanhoitojoustot		1 958	330	2 288	50	2 238
Yhteensä		1 958	1 398	3 356	400	2 956

		Järjestä- mättömät ("non-per- forming") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Järjestä- mättömät ("non-per- forming") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta yhteensä (brutto)	Saamis- kohtaiset arvonalen- tumisot	Saamiset luotto- laitoksilta ja asiakkailta (netto)
Engelmasaamiset ja lainanhoitojoustot 31.12.2017, milj. €						
Yli 90 pv erääntyneet saamiset			611	611	217	394
Todennäköisesti maksamatta jäävät			513	513	147	366
Lainanhoitojoustot		1 876	341	2 217	58	2 160
Yhteensä		1 876	1 465	3 341	421	2 920

Tunnusluku, %	31.3.2018	31.12.2017
Saamiskohtaiset arvonalentumiset/ECL, % ongelmasaamisista	11,9 %	12,6 %

Yli 90 pv erääntyneen saamisen raportoidaan jäljellä oleva pääoma sellaisesta saamisesta, jonka korko tai pääoma on ollut erääntyneenä ja maksamatta yli kolme kuukautta. Todennäköisesti maksamatta jäävinä sopimuksina raportoidaan heikoimpien luottoluokkien (henkilöasiakkailta F ja muilla 11–12) sopimukset. Lainanhoitojoustoina raportoidaan saamiset, joiden ehtoja on neuvoteltu uudelleen asiakkaan heikentyneestä maksukyvyistä johtuen. Uudelleen neuvoteltujen saamisten lainaehtoja on helpotettu asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuen esimerkiksi myöntämällä lyhennysvapaa, jonka kesto on 6–12 kk.

Liite 13 Vakuustoitominnan velat

Milj. €	31.3.2018	31.12.2017
Korvausvastuu		
Eläemuotoinen korvausvastuu	2 417	1 516
Muu korvausvastuu	152	1 054
Korkotäydennys (vastuuvelan suojien arvo)	-12	-12
Yhteensä	2 557	2 557
Vakuutusmaksuvastuu	854	585
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista		
Sijoitussidonnaisten vakuutusten velka	8 656	8 747
Sijoitussopimukset	1 413	1 411
Yhteensä	10 069	10 158
Henkivakuutuksen vakuutusvelka	6 639	6 807
Yhteensä	20 119	20 108

Liite 14 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Milj. €	31.3.2018	31.12.2017
Joukkovelkakirjalainat	8 979	8 974
Asuntovakuudelliset joukkovelkakirjalainat (covered bonds)	10 730	10 750
Sijoitus- ja yritystodistukset sekä ECP:t	7 995	7 117
Yhteensä	27 704	26 841

Liite 15 Käyvän arvon rahasto verojen jälkeen

	Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat		Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	Rahavirran suojaus	Yhteensä
	Saamis-todistukset	Oman pääoman ehtoiset instrumentit			
Milj. €					
Tase 31.12.2017	135	25		16	176
IFRS 9 -siirtymän vaikutus 1.1.2018	-2	-25			-28
Avaava tase 1.1.2018	133	0		16	148
Käyvän arvon muutokset	-44	0	-24	3	-65
Tuloslaskelmaan siirretyt myyntivoitot	-7		3		-4
Tuloslaskelmaan siirretyt arvonalennukset			2		2
Siirrot korkokatteeseen				-8	-8
Laskennalliset verot	10	0	4	1	15
Päättävä tase 31.3.2018	91	0	-15	11	88

Myytävissä olevat rahoitusvarat

	Saamis-todistukset	Oman pääoman ehtoiset instrumentit		Rahavirran suojaus	Yhteensä
Milj. €					
Avaava tase 1.1.2017	105	172		41	318
Käyvän arvon muutokset	2	12		-1	13
Tuloslaskelmaan siirretyt myyntivoitot	-9	-31			-40
Tuloslaskelmaan siirretyt arvonalennukset		3			3
Siirrot korkokatteeseen				-10	-10
Laskennalliset verot	1	3		2	7
Päättävä tase 31.3.2017	100	159		33	292

Käyvän arvon rahasto ennen veroja oli 110 miljoonaa euroa (364) ja siihen liittyvä laskennallinen verovelka oli 44 miljoonaa euroa (73). Katsauskauden lopussa käyvän arvon rahastossa oli oman pääoman ehtoisten instrumenttien positiivisia arvomuutoksia yhteensä 23 miljoonaa euroa (274) ja negatiivisia arvomuutoksia yhteensä 41 miljoonaa euroa (22).

Negatiivinen käyvän arvon rahasto purkautuu omaisuuden arvonnousujen, myyntitappioiden ja tulosvaikutteisten arvonalentumiskirjausten kautta.

Liite 16 Annetut vakuudet

Milj. €	31.3.2018	31.12.2017
Omien velkojen ja sitoumusten puolesta annetut		
Pantit	1	110
Luotot (covered bondien vakuutena)	12 737	13 266
Muut	5 600	5 663
Annetut vakuudet yhteensä*	18 338	19 039
Vakuudelliset johdannaisvelat	737	889
Vakuudelliset muut velat	4 037	4 146
Asuntovakuudelliset joukkovelkakirjalainat (covered bonds)	10 730	10 750
Yhteensä	15 504	15 784

* Lisäksi keskuspankkiin on pantattu 4,5 miljardin euron kirjanpitoarvosta joukkovelkakirjalainoja, joista 1,5 miljardia euroa on päivän sisäisen limiitin vakuutena. Joukkovelkakirjalainat ovat nostettavissa ilman keskuspankin ennakkolupaa, joten niitä ei ole esitetty yllä olevassa taulukossa.

Liite 17 Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Milj. €	31.3.2018	31.12.2017
Takaukset	647	643
Takuuvastuut	1 930	1 936
Luottolupaukset	12 731	12 176
Lyhytaikaisiin kauppatahtumiin liittyvät sitoumukset	404	372
Muut*	994	1 121
Yhteensä	16 706	16 247

* Josta vahinkovakuutustoiminnan sitoumukset pääomarahastoihin 205 miljoonaa euroa (208).

Liite 18 Luottolaitosvakavaraisuus

Luottolaitosvakavaraisuus on esitetty OP Yhteinliittymästä EU:n vakavaraisuusasetuksen (EU 575/2013) (CRR) mukaisesti.

Omat varat, milj. €	31.3.2018	31.12.2017
OP Ryhmän oma pääoma	11 060	11 121
Poistetaan vakuutusyhtiöiden vaikutus omasta pääomasta	70	92
Käyvän arvon rahasto, rahavirran suojaus	-11	-16
Ydinpääoma (CET1) ennen vähennyksiä	11 119	11 197
Aineettomat hyödykkeet	-719	-717
Eläkevastuun ylikate ja arvostusoikaisu	-34	-31
Takaisinmaksettavat osuuspääomat		-148
Ennakoitu voitonjako	-75	-90
Arvonlentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-301	-320
Ydinpääoma (CET1)	9 990	9 891
Pääomalainat, joihin sovelletaan siirtymäsäännöstä	80	81
Ensisijainen IIsäpääoma (AT1)	80	81
Ensisijainen pääoma (T1)	10 070	9 973
Debentuurilainat	1 088	1 121
Toissijainen pääoma (T2)	1 088	1 121
Omat varat yhteensä	11 159	11 093

Ydinpääomasta (CET1) on vähennetty varovaisen arvostamisen oikaisu 21 (20) miljoonaa euroa.

Ennakoitu voitonjako 31.3.2018 sisältää 52 miljoonaa euroa vuoden 2017 maksamatonta voitonjakoa. Vertailuvuonna ydinpääomasta on vähennetty valvojan luvan mukaisesti asiakkaille tammikuussa 2018 palautetut irtisanotut osuuspääomat 148 miljoonaa euroa. Pääomalainoihin on sovellettu vanhoja pääomainstrumentteja koskevia siirtymäsäännöksiä.

Kokonaisriski, milj. €	31.3.2018	31.12.2017
Luotto- ja vastapuoliriski	39 431	39 383
Standardimenetelmä (SA)	3 846	3 859
Valtio- ja keskuspankkivastuut	18	18
Luottolaitosvastuut	8	8
Yritysvastuut	2 386	2 423
Vähittäisvastuut	1 038	1 057
Muut*	395	353
Sisälsten luottoluokittusten menetelmä (IRB)	35 585	35 525
Luottolaitosvastuut	1 007	1 054
Yritysvastuut	21 851	21 438
Vähittäisvastuut	4 786	4 959
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset**	6 838	7 002
Muut	1 103	1 072
Markkina- ja selvitysrisi, standardimenetelmä	1 427	1 179
Operatiivinen riski, standardimenetelmä	4 136	3 958
Vastuun arvonolokausu (CVA)	210	205
Kokonaisriski yhteensä	45 205	44 725
EKP:n päätöksen mukaiset riskipainollattiat	4 768	4 492
Kokonaisriski sisältäen riskipainollattiat	49 973	49 216

* Muiden vastuiden riskipainosta 346 miljoonaa (283) euroa on laskennallisia verosaamiaisia, jotka käsitellään 250 prosentin riskipainolla ydinpääomista vähentämisen sijaan.

** Oman pääoman ehtoisten sijoitusten riskipaino sisältää 6,4 miljardia euroa OP Ryhmän sisäisistä vakuutusyhtiösijoituksista.

Suhdeluvut, %	31.3.2018	31.12.2017
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	20,0	20,1
Tier 1 -vakavaraisuussuhde	20,2	20,3
Vakavaraisuussuhde	22,3	22,5
Suhdeluvut ilman siirtymäsäännöksiä, %	31.3.2018	31.12.2017
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	20,0	20,1
Tier 1 -vakavaraisuussuhde	20,0	20,1
Vakavaraisuussuhde	22,2	22,4
Suhdeluvut ilman riskipainolattioita, %	31.3.2018	31.12.2017
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	22,1	22,1
Tier 1 -vakavaraisuussuhde	22,3	22,3
Vakavaraisuussuhde	24,7	24,8

Riskipainolattioiden vaikutus CET 1 -suhdelukuun oli -2,1 prosenttiyksikköä.

Pääomavaatimus, milj. €	31.3.2018	31.12.2017
Omat varat	11 159	11 093
Pääomavaatimus	7 133	7 027
Puskuri pääomavaatimuksiin	4 025	4 067

Pääomavaatimus 14,3 prosenttia muodostuu minimivaatimuksesta 8 prosenttia, kiinteästä lisäpääomavaatimuksesta 2,5 prosenttia, O-SII-pääomavaatimuksesta 2,0 prosenttia, EKP:n asettamasta pääomavaatimuksesta (P2R) 1,75 prosenttia ja ulkomaisten vastuiden maakohtaisista muuttuvista lisäpääomavaatimuksista. EKP:n P2R-vaatimus tuli voimaan 1.1.2017.

Velkaantuneisuus, milj. €	31.3.2018	31.12.2017
Ensisijainen pääoma (T1)	10 070	9 973
Vastuut yhteensä	126 785	127 027
Vähimmäisomavaraisuusaste, %	7,9	7,9

Velkaantumisastetta kuvaava mittari eli vähimmäisomavaraisuusaste (Leverage Ratio) esitetään Komission delegoidun asetuksen mukaisesti. Säännösluonnosten mukainen minimitaso on kolme prosenttia.

Yhteenveto riskipainotetuista vastuueristä (EU-0V1), milj. €	Riskipainotetut erät		Vähimmäispää- omavaatimukset
	31.3.2018	31.12.2017	31.3.2018
1 Luottoriski (lukuun ottamatta vastapuoliriskiä)	38 563	38 569	3 085
2 josta standardimenetelmä	4 544	4 584	364
3 josta sisäisten luottoluokitusten perusmenetelmä (FIRB)	22 394	22 024	1 792
4 josta sisäisten luottoluokitusten edistynyt menetelmä (AIRB)	4 786	4 959	383
5 josta oman pääoman ehtoiset sijoitukset yksinkertaisen riskipainotetun menetelmän nojalla	386	541	31
5a josta oman pääoman ehtoiset sijoitukset PD-LGD-menetelmä	6 452	6 461	516
6 Vastapuoliriski	695	694	56
7 josta arvostaminen markkinahintaan	485	489	39
12 josta vastuun arvonolokaisu	210	205	17
13 Selvitysrisi	0	1	0
14 Arvopaperistamisvastuut muussa rahotustulominnassa (ylärajan jälkeen)	37	42	3
15 josta IRB-menetelmä	37	42	3
19 Markkinariski	1 427	1 178	114
20 josta standardimenetelmä	1 427	1 178	114
23 Operatiivinen riski	4 136	3 958	331
25 josta standardimenetelmä	4 136	3 958	331
27 Vähennysrajan allttavat määrät (joihin sovelletaan 250 prosentin riskipainoa)	346	283	28
29 Yhteensä	45 205	44 725	3 616
30 EKP:n päätöksen mukaiset riskipainolattiat	4 768	4 492	381
31 Yhteensä sisältäen riskipainolattiat	49 973	49 216	3 998

Kokonaisriski kasvoi viime vuoden lopusta 1,5 prosenttia. Ilman EKP:n riskipainolattia kasvu oli 1,1 prosenttia.

EKP:n päätöksen mukaiset riskipainolattiat kohdistuvat vähittäisvastuiden muihin kuin PK-yritysvastuisiin. Näissä keskimääräiselle riskipainolle asetetut lattiat ovat kiinteistövakuudellisille 15,4 prosenttia ja muille kuin kiinteistövakuudellisille 32,7 prosenttia. EKP:n riskipainolattia on voimassa vähintään Q3/2018 asti.

IRB-riskipainotettujen erien siltalaskelma (EU-CR8), milj. €

	a	b
	Riski- painotettujen vastuuerien määrät	Pääoma- vaatimukset
1 Riskipainotetut vastuuerät edellisen raportointikauden lopussa	26 983	2 159
2 Vastuiden määrä	377	30
3 Vastuiden laatu	- 179	-14
9 Riskipainotetut vastuuerät raportointikauden lopussa	27 180	2 174

Siltalaskelmalla on esitetty muutokset vähittäisvastuissa, yritys vastuissa ja luottolaitos vastuissa. Vastuiden määrät kasvoivat yritys- ja vähittäisvastuissa, luottolaitosvastuiden määrä pienentyi hieman. Vastuiden laadun muutos oli seurausta luottolupausten kasvusta taseen vastuita nopeammin. Luottokannan laatu säilyi vuodenvaihteen hyvällä tasolla.

Liite 19 Vastuut luottoluokittain

Vähittäisvastuut luottoluokittain (AIRB)

Kalkki vähittäisraamit 31.3.2018

Luottoluokka	Taseen erät, vastuu-arvo, (EAD) milj. €	Taseen ulkopuolliset erät, vastuuarvo (EAD), milj. €	CF, keski-määrin, %	PD, keski-määrin, %	LGD, keski-määrin, %	Riskipalnotetut erät, milj. €	Riskipalno, keski-määrin, %	Odotetut tappiot, milj. €
Henkilöasiakkaat yhteensä	48 429	1 956	51,6	0,7	17,2	4 047	7,4	170
A	30 388	1 507	52,1	0,0	16,3	571	1,8	2
B	10 356	368	50,2	0,1	16,4	520	4,9	2
C	3 744	59	49,0	0,5	22,5	661	17,4	4
D	2 147	18	45,5	2,3	20,9	788	36,4	10
E	1 363	4	41,6	20,2	21,0	1 147	84,0	56
F	431			100,0	24,5	359	83,4	95
Yrityslasakkaat yhteensä	1 463	132	68,5	3,3	38,4	740	42,4	42
2,5-5,5	472	42	67,8	0,4	23,5	61	11,9	0
6,0-7,0	569	54	66,9	1,3	42,9	257	41,3	4
7,5-8,5	284	27	70,7	5,0	47,8	219	70,4	8
9,0-10,0	98	10	75,2	23,6	48,1	122	112,5	12
11,0-12,0	40			100,0	59,7	81	201,0	18
Yhteensä	49 892	2 089	52,4	0,8	17,9	4 786	8,4	212

Kalkki vähittäisraamit 31.12.2017

Luottoluokka	Taseen erät, vastuu-arvo, (EAD) milj. €	Taseen ulkopuolliset erät, vastuuarvo (EAD), milj. €	CF, keski-määrin, %	PD, keski-määrin, %	LGD, keski-määrin, %	Riskipalnotetut erät, milj. €	Riskipalno, keski-määrin, %	Odotetut tappiot, milj. €
Henkilöasiakkaat yhteensä	48 246	1 622	53,1	0,7	17,0	4 159	7,5	157
A	29 908	879	52,4	0,0	15,8	528	1,7	2
B	10 536	642	53,8	0,1	17,2	592	5,3	3
C	3 854	74	56,6	0,5	21,9	666	17,0	4
D	2 168	23	52,7	2,3	20,6	789	36,0	10
E	1 365	3	45,0	20,0	20,8	1 142	83,5	56
F	415			100,0	25,1	441	106,3	82
Yrityslasakkaat yhteensä	1 459	137	68,4	3,4	38,3	800	42,6	42
2,5-5,5	459	41	67,9	0,4	22,6	57	11,5	0
6,0-7,0	569	57	66,7	1,3	42,6	257	41,1	4
7,5-8,5	285	28	70,6	5,1	47,6	221	70,5	8
9,0-10,0	103	11	74,4	23,4	47,6	127	111,2	12
11,0-12,0	43			100,0	65,3	138	320,6	18
Yhteensä	49 706	1 759	54,1	0,8	17,7	4 959	8,6	199

Keskimmäisessä PD:ssä ja riskipainossa ei ole huomioitu maksukyvyttömiä eli luottoluokkia 11,0 ja 12,0 sekä F. Luvut eivät sisällä riskipainolattioita.

Yritysvastuut luottoluokittain (FIRB)

31.3.2018

Luottoluokka	Taseen erät, vastuuarvo, (EAD) milj. €	Taseen ulkopuolliset erät, vastuuarvo (EAD), milj. €		CF, keskimäärin, %	PD, keskimäärin, %	LGD, keskimäärin, %	Riskipainotetut erät, milj. €	Riskipaino, keskimäärin, %	Odotetut tappiot, milj. €
1,0-2,0	681	256		89,6	0,0	44,7	137	14,7	0
2,5-5,5	15 323	3 740		72,3	0,2	44,5	7 456	39,1	18
6,0-7,0	6 786	1 461		70,2	1,4	44,0	7 155	86,8	49
7,5-8,5	4 046	631		68,6	4,4	44,0	5 584	119,4	90
9,0-10,0	696	102		59,8	20,1	44,2	1 519	190,3	71
11,0-12,0	683	26		60,2	100,0	45,1			319
Yhteensä	28 215	6 216		71,7	1,5	44,3	21 851	64,8	548

31.12.2017

Luottoluokka	Taseen erät, vastuuarvo, (EAD) milj. €	Taseen ulkopuolliset erät, vastuuarvo (EAD), milj. €		CF, keskimäärin, %	PD, keskimäärin, %	LGD, keskimäärin, %	Riskipainotetut erät, milj. €	Riskipaino, keskimäärin, %	Odotetut tappiot, milj. €
1,0-2,0	667	214		93,3	0,0	44,7	128	14,6	0
2,5-5,5	14 933	3 867		72,7	0,2	44,5	7 335	39,0	18
6,0-7,0	6 622	1 376		69,7	1,3	44,0	6 803	85,1	45
7,5-8,5	3 895	763		70,0	4,3	44,1	5 596	120,1	89
9,0-10,0	681	142		62,5	19,9	44,2	1 576	191,5	72
11,0-12,0	717	26		59,2	100,0	45,0			335
Yhteensä	27 516	6 388		71,9	1,5	44,3	21 438	64,7	560

Keskimääräisessä PD:ssä ja riskipainossa ei ole huomioitu maksukyvyttömiä eli luottoluokkia 11,0 ja 12,0.

Liite 20 Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuus

Milj. €

	31.3.2018		31.12.2017	
	Henki- vakuutus- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	Henki- vakuutus- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta
Hyväksyttävä oma varallisuus	1 305	929	1 317	902
Vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR)				
Markkinariski	697	477	759	460
Vakuutusriski	373	291	394	289
Vastapuoliriski	30	40	27	40
Operatiivinen riski	35	45	36	45
Hajautushyödyt ja vaimennusvaikutus	-498	-176	-541	-169
Yhteensä	637	677	674	666
Puskuri SCR:ään	668	252	643	236
SCR-suhde, %	205	137	195	135
SCR-suhde, % (ilman siirtymäsääntöä)	159	137	151	135

Luvut ovat OP Ryhmän arvion mukaisia ja niissä on huomioitu siirtymäsäännökset.

Liite 21 OP Ryhmän rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus

Milj. €	31.3.2018	31.12.2017
OP Ryhmän omat pääomat	11 060	11 121
Pääomalainat ja debentuurilainat	1 169	1 202
Muut omiin varoihin sisältyvät toimialakohtaiset erät	-93	-236
Liikearvo ja aineettomat hyödykkeet	-1 524	-1 525
Vakuutusliiketoiminnan arvostuserot*	812	824
Suunniteltu voitonjako	-75	-90
Omista varoista vähennettävät IFRS-erät**	8	3
Arvon alentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-275	-294
Ryhmittymän omat varat yhteensä	11 083	11 005
Luottolaitostoiminnan omien varojen vaade***	6 214	6 107
Vakuutusliiketoiminnan omien varojen vaade*	1 315	1 340
Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä	7 529	7 447
Ryhmittymän vakavaraisuus	3 554	3 558
Ryhmittymän vakavaraisuussuhde (omat varat/omien varojen vähimmäismäärä) (%)	147	148

* Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuuden mukaiset arvostuserot ja arvio SCR:sta.

** Eläkevastuun yllike, käyvän arvon rahastosta rahavirran suojauksen osuus.

*** Kokonaisriski x 14,3 %.

Luvuissa on huomioitu siirtymäsäännökset ja riskipainolattiat. Riskipainolattiat laskivat vakavaraisuussuhdetta noin 15 prosenttiyksikköä.

Liite 22 Lähipiiritapahtumat

OP Ryhmän lähipiiri muodostuu OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellyistä yhtiöistä, osakkuusyhtiöistä, hallintohenkilöistä ja näiden läheisistä perheenjäsenistä sekä muista lähipiiriin kuuluvista yhtiöistä. OP Ryhmän hallintohenkilöihin luetaan OP Ryhmän pääjohtaja (OP Osuuskunnan johtokunnan puheenjohtaja), OP Osuuskunnan toimitusjohtaja, johtokunnan jäsenet ja varajäsenet sekä hallintoneuvoston jäsenet. Hallintohenkilöiden lähipiiriin luetaan myös yhtiöt, joissa hallintohenkilöllä tai hallintohenkilön läheisellä perheenjäsenellä on huomattava vaikutusvalta. Muihin lähipiiriin kuuluviin yhteisöihin luetaan OP-Eläkekassa ja OP-Eläkesäätiö.

Lähipiirille myönnettyissä lainoissa noudatetaan normaaleja luottoehtoja. Lainat on sidottu yleisesti käytössä oleviin viitekorkoihin.

Lähipiiriliiketoimissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia 31.12.2017 jälkeen.

Taloudellinen Informaatio 2018

Vuoden 2018 osavuositarkastusten julkaisupäivät:

Osavuositarkastus 1.1.–30.6.2018	1.8.2018
Osavuositarkastus 1.1.–30.9.2018	31.10.2018

Helsingissä 3.5.2018

OP Osuuskunta

Johtokunta

Lisätiedot:

Pääjohtaja Timo Ritakallio, puh. 010 252 4500

Talousjohtaja Harri Luhtala, puh. 010 252 2433

Viestintäjohtaja Carina Geber-Teir, puh. 010 252 8394

www.op.fi